

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА 2020

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

БПД — безоплатна правова допомога

БППД — безоплатна первинна правова допомога

БВПД — безоплатна вторинна правова допомога

Координаційний центр — Координаційний центр з надання правової допомоги

регіональний (місцевий) центр — регіональний (місцевий) центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги

центри БВПД — центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги

система БПД — Координаційний центр та мережа його територіальних відділень (регіональних та місцевих центрів)

Наглядова рада — Наглядова рада Координаційного центру з надання правової допомоги

КЕПО — Комісія з оцінювання якості надання БПД працівниками місцевих центрів

Реєстр адвокатів БВПД — Реєстр адвокатів, які залучаються для надання БВПД

WikiLegalAid — довідково-інформаційна платформа правових консультацій, розроблена системою БПД

Pravokator — міжрегіональні ресурсно-комунікаційні платформи системи БПД, спрощена назва «правові клуби Pravokator»

ВПО — внутрішньо переміщені особи

малозабезпечені особи — у цьому звіті особи, середньомісячний дохід яких не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, зокрема й особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб

карантин, карантинні обмеження — обмеження, встановлені з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2

КМУ — Кабінет Міністрів України

ППІуСГ — проєкт «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство України»

ПРООН — Програма ООН із відновлення та розбудови миру

ЗМІСТ

**ДОСТУПНІСТЬ
ТА ЯКІСТЬ
БЕЗОПЛАТНОЇ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ**

6

Статистика роботи
центрів БВПД

10

Моніторинг якості
правової допомоги

12

Сервіси доступу
до правової допомоги

16

Реалізація проєктів
та ініціатив

**ВИРІШЕННЯ
ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ
КЛІЄНТІВ
І ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК**

22

Ключові теми звернень
клієнтів

24

Правові проблеми окремих
категорій громадян

31

Правова просвіта
та комунікація

35

Налагодження зворотного
зв'язку з клієнтами

**ІНСТИТУЦІЙНА
СПРОМОЖНІСТЬ
ТА РОЗВИТОК
СИСТЕМИ БПД**

38

Інституційна структура
системи БПД

42

Кадровий потенціал
та взаємодія з адвокатами

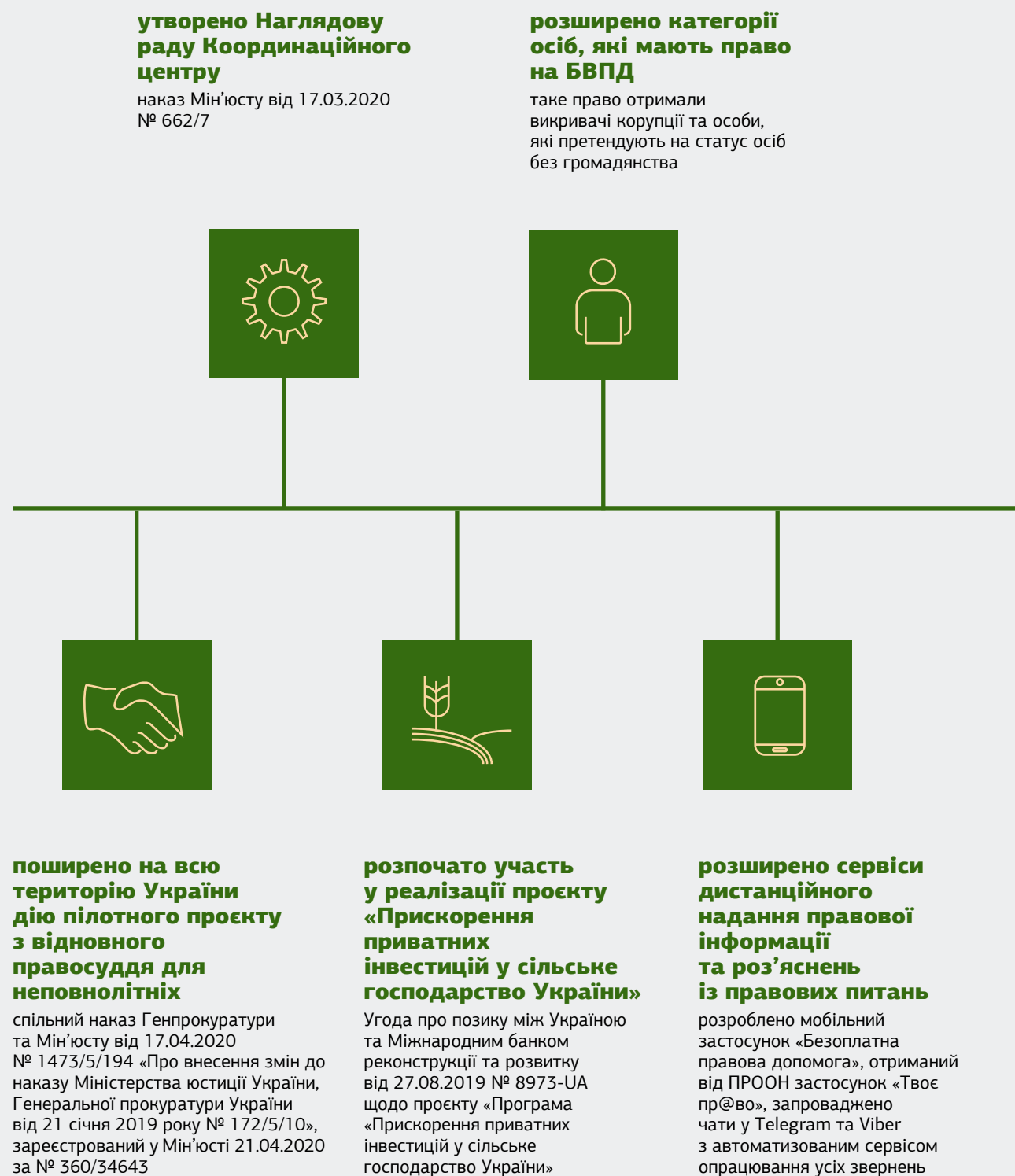
44

Налагодження
партнерства

46

Удосконалення
законодавства та розвиток

КЛЮЧОВІ ЗМІНИ

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ

87 276
ВИПАДКІВ
НАДАННЯ БВПД
РЕГІОНАЛЬНИМИ ЦЕНТРАМИ

510 118
ВИПАДКІВ
НАДАННЯ БППД
МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ

58 813
ВИПАДКІВ
НАДАННЯ БВПД
МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ

275 446
ОПРАЦЬОВАНИХ ДЗВІНКІВ
НА ЄДИНИЙ ТЕЛЕФОННИЙ
НОМЕР СИСТЕМИ БПД

5 684 881
ПЕРЕГЛЯД
КОНСУЛЬТАЦІЙ
WIKILEGAL.AID

16 456
ПРАВОПРОСВІТНИЦЬКИХ
ЗАХОДІВ
ДЛЯ ПОНАД 950 ТИС. ОСІБ

Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно...

Стаття 59 Конституції України

Безоплатна правова допомога — важливий елемент справедливої та ефективної системи правосуддя, що базується на захисті прав людини та верховенстві права. Доступ до правосуддя в межах права на справедливий суд закріплено у статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Зміст права на безоплатну правову допомогу та порядок його реалізації визначені Законом України «Про безоплатну правову допомогу».

Закон гарантує громадянам України, іноземцям, особам без громадянства, у тому числі біженцям або особам, які потребують додаткового захисту, можливість отримати в повному обсязі БППД, а також можливість певної категорії осіб отримати БВПД у випадках, передбачених законодавством.

Для реалізації конституційного права українців на безоплатну правову допомогу з 2013 року функціонує система, фінансування якої здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Робота системи БПД спрямована на захист прав людини шляхом забезпечення рівного доступу до правової інформації та правосуддя, посилення правових можливостей та правової спроможності представників соціально вразливих груп, територіальних громад та спільнот.

2020-й став роком радикальних змін у сфері надання правових послуг. Система БПД успішно адаптувалася до нових умов у зв'язку з пандемією. Активніше почали використовуватися цифрові технології для надання правових послуг.

Майже 13% респондентів вважають звернення до системи БПД ефективним способом захисту своїх прав, майже 11% зверталися до системи БПД. Такі результати третього загальнонаціонального опитування «Що українці знають та думають про права людини», проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у 2020 році. Показник істотно зріс, адже при попередньому опитуванні у 2018 році ефективною системою БПД вважали лише 8% опитаних. Водночас за цей період знизилася частка тих, хто обрав би адвокатів та юристів системи для захисту прав, із 17% до майже 11%, як і знизилася готовність захищати права у судовому порядку загалом (з 20% до 16%).

Сьогодні система БПД інтегрує альтернативні способи вирішення спорів у процедури надання правової допомоги, зокрема розвиває забезпечення доступу до медіації як позасудового способу вирішення конфліктів (спорів) шляхом переговорів, забезпечує застосування відновного правосуддя для неповнолітніх.

Експерти Ради Європи підтверджують, що на сьогодні система БПД в Україні належить до однієї з найбільш передових систем безоплатної правової допомоги серед усіх 47 країн-членів Ради Європи.

Надважливо, що система БПД упроваджує стандарти Ради Європи, передовсім практику Європейського суду з прав людини, при наданні правової допомоги.

Ганна ХРИСТОВА
керівниця проєкту Ради Європи
«Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень»

ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

- 6 Статистика роботи центрів БВПД
- 10 Моніторинг якості правової допомоги
- 12 Сервіси доступу до правової допомоги
- 16 Реалізація проєктів та ініціатив

СТАТИСТИКА РОБОТИ ЦЕНТРІВ БВПД

ДОСЯГНЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ

Повноваження та особливості роботи

У разі затримання особи або адміністративного арешту правоохоронні органи зобов'язані повідомити про це відповідний регіональний центр. Щоквартально між регіональними центрами та правоохоронними органами проводиться звірка відомостей про кількість переданих та зареєстрованих повідомлень про випадки затримання осіб.

Крім того, у кримінальному провадженні система БПД залучає адвокатів для здійснення захисту за призначенням, коли підозрюваний, обвинувачений за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може залучити захисника самостійно. Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом у передбаченому законом порядку, зокрема для здійснення захисту або для проведення окремої процесуальної дії.

- Ключові завдання регіональних центрів:
- забезпечення раннього доступу до правової допомоги у разі затримання особи чи її адміністративного арешту;
 - забезпечення участі захисника під час здійснення досудового розслідування та судового провадження; захисту засуджених осіб, у визначених законом випадках;
 - моніторинг забезпечення підпорядкованими місцевими центрами проведення правопросвітницької роботи, надання БПД та БВПД.

Результати роботи Протягом 2020 року регіональними центрами видано 87 276 доручень адвокатам для

надання БВПД, з яких 19 199 — для здійснення захисту затриманих осіб в кримінальному процесуальному порядку, 45 731 — для здійснення захисту за призначенням, 4 851 — для здійснення захисту осіб, затриманих в адміністративному порядку, 9 187 — для участі у проведенні окремої процесуальної дії. Крім того, видано 3 862 — доручення для захисту при застосуванні примусових заходів медичного характеру, 3 064 — для надання БВПД при вирішенні судом питань під час виконання вироку, а також 1 217 — для надання БВПД засудженим до позбавлення волі особам, 165 — надання БВПД під час екстрадиції осіб.

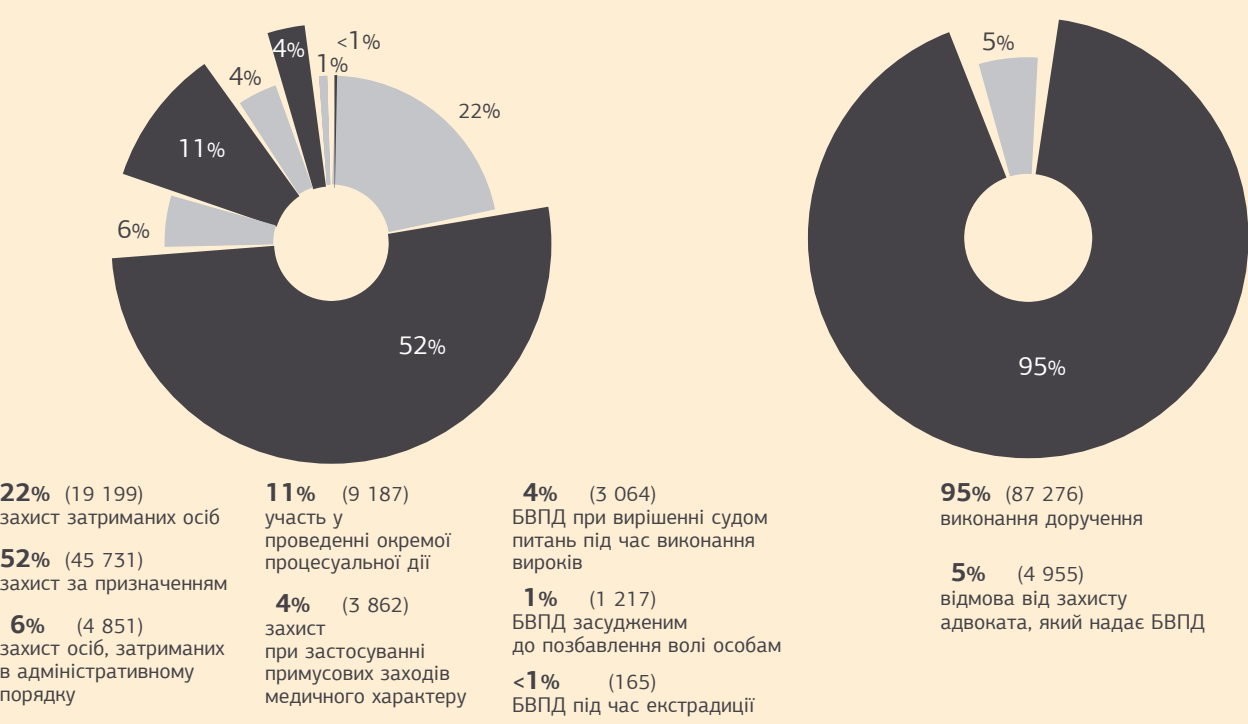
У 94,6% випадків видані доручення були виконані, лише в 5,4% (4 955) клієнти відмовилися від правової допомоги адвокатів, залучених для надання БВПД.

У 99,5% випадків адвокат прибував до затриманої особи у встановлений законодавством строк, тобто не пізніше ніж через одну годину після видання доручення на надання БВПД та не пізніше двох годин із моменту інформування про затримання.

У 2020 році адвокати при наданні БВПД досягли таких вагомих результатів:

- 156 випадків винесення виправдувального вироку або скасування обвинувального вироку та закриття провадження судом апеляційної, касаційної інстанції;
- 115 випадків закриття провадження за відсутності складу злочину, у разі невстановлення доказів для доведення винуватості особи в суді та вичерпання можливостей їх отримання;
- 3 543 випадки звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75, 79, 104 Кримінального кодексу України);
- 7 882 випадки призначення мінімального строку (розміру) покарання.

НАДАННЯ БВПД РЕГІОНАЛЬНИМИ ЦЕНТРАМИ

НАДАННЯ БВПД РЕГІОНАЛЬНИМИ ЦЕНТРАМИ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

ДОСЯГНЕННЯ МІСЦЕВИХ ЦЕНТРІВ

Повноваження та особливості роботи

Із 2015 року вразливій категорії осіб можуть отримати БВПД у цивільних та адміністративних справах. Крім того, допомогу юриста чи адвоката для представництва інтересів у суді можуть отримати потерпілі та свідки у кримінальних провадженнях у разі їхньої належності до однієї із визначених законом категорій осіб.

Для отримання БПД звернутися можна до будь-якого місцевого центру, незалежно від реєстрації місця проживання. У невеликих містах та селах працюють структурні підрозділи місцевих центрів — бюро правової допомоги. Мешканці віддалених населених пунктів можуть отримати правову допомогу під час роботи консультаційних пунктів доступу, роботу яких забезпечують місцеві центри.

Ключові завдання місцевих центрів:

- надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань, складення скарг та заяв, надання інших видів первинної правової допомоги;
- здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, у судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, складення документів процесуального характеру;
- правопросвітництво;
- забезпечення роботи бюро правової допомоги;
- забезпечення роботи консультаційних пунктів доступу до безоплатної правової допомоги;
- відвідування осіб, зокрема одиноких, похилого віку або з інвалідністю, за місцем їх перебування з метою надання адресної правової допомоги.

На час карантинних обмежень правова допомога надавалася із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій та з використанням скриньок для кореспонденції, а також за попереднім записом. Надати необхідні документи можна було також через електронні засоби зв'язку.

Водночас у зв'язку із введенням карантинних обмежень клієнти менше зверталися до місцевих центрів, відтерміновуючи свої звернення до суду. Зокрема, така ситуація пов'язана зі змінами в організації судових засідань та можливістю продовжити процесуальні строки відповідно до законодавчих змін. Крім того, активніше стали застосовуватися альтернативні (позасудові) методи вирішення спорів.

Надання БППД

У 2020 році у 90% (510 118) випадків клієнти зверталися по правові консультації та роз'яснення, інші види БППД.

Зокрема, 209 158 випадків надання консультацій, 299 738 — надання правової інформації, 20 480 — складення заяв та скарг, 1 865 — забезпечення доступу до медіації, 49 090 — забезпечення доступу до БВПД.

Найбільше звернень по БППД у Дніпропетровській, Запорізькій та Київській областях, найменше — у Чернівецькій і Закарпатській областях та місті Києві.

Надання БВПД

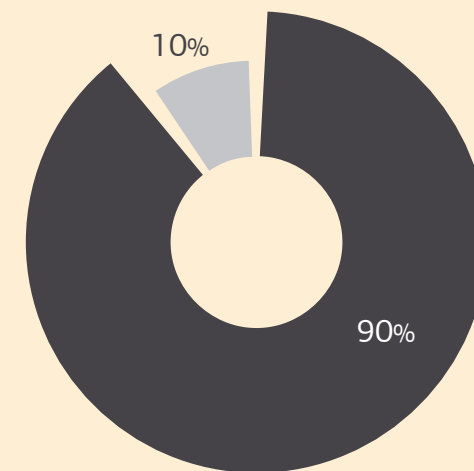
У 2020 році прийнято 58 813 рішень про надання клієнтам БВПД. З них у 27 061 випадку надавати БВПД доручено адвокатам, у 30 032 — штатним працівникам системи БПД.

На перевірку документів, які підтверджують право людини на безоплатну вторинну правову допомогу, законодавство відводить 10 днів. Однак система БПД намагається завжди йти назустріч клієнтам та прискорювати розгляд документів. Наприклад, у випадках апеляційних проваджень та тоді, коли необхідно швидко скласти процесуальний документ.

Найбільше звернень по БВПД у Житомирській та Дніпропетровській областях, найменше — у Чернівецькій та Закарпатській.

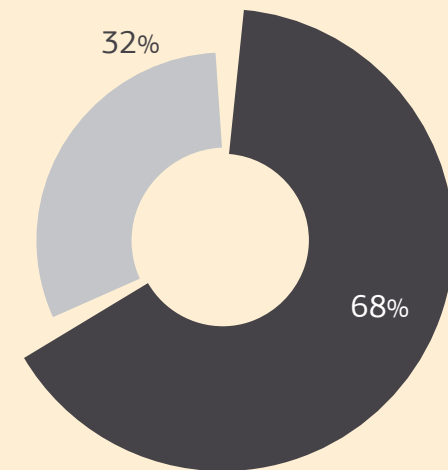
Особи, які не мають права на БВПД, перенаправляються для отримання правової допомоги на умовах pro bono до громадських правозахисних організацій та інших провайдерів БПД, з якими центри співпрацюють на умовах укладання договорів.

НАДАННЯ БПД МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ

90% (510 118)
звернення по БППД

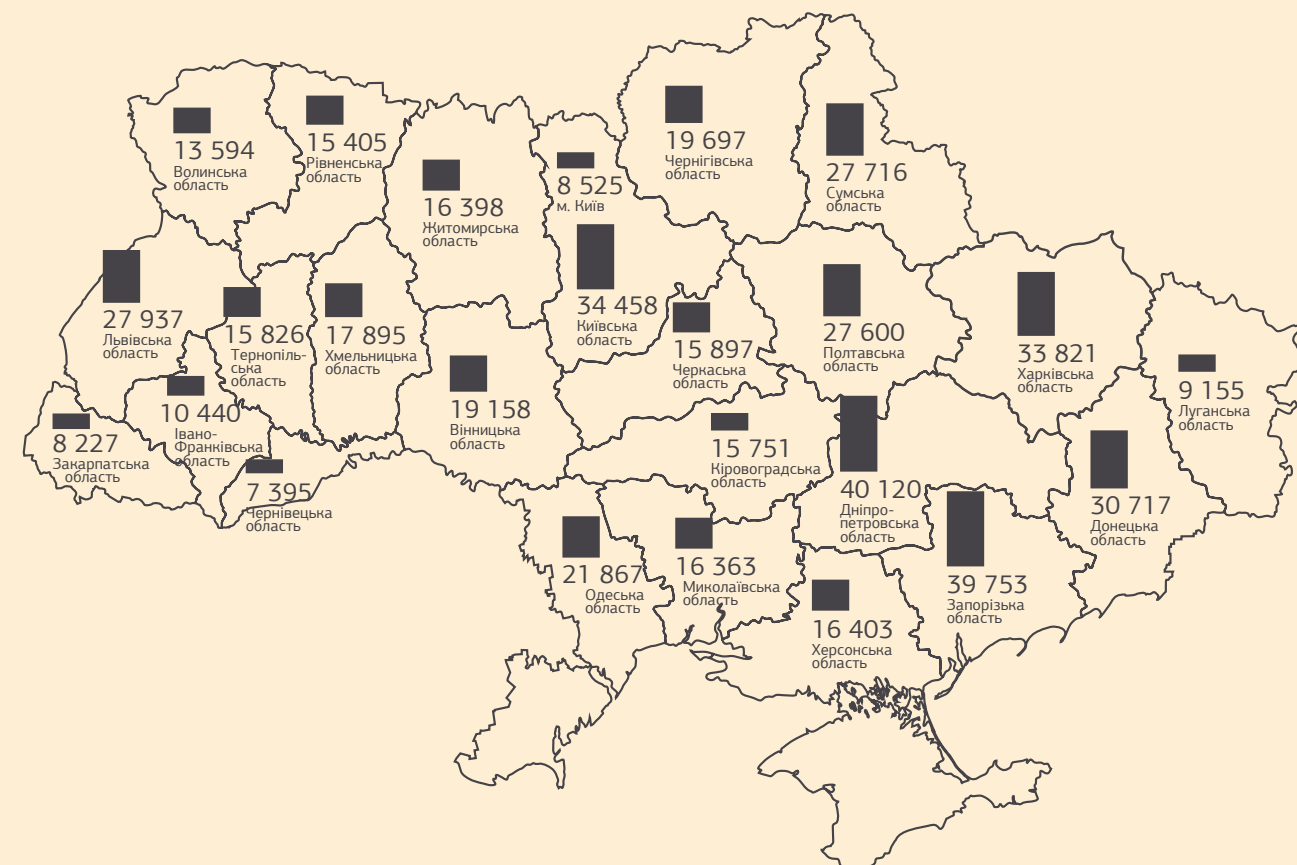
10% (58 813)
звернення по БВПД

68% (384 031)
звернення до бюро правової допомоги

32% (184 900)
звернення до центральних офісів
місцевих центрів

НАДАННЯ БПД МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

ЯКІСТЬ НАДАННЯ БПД ШТАТНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ

Пріоритетом системи БПД є забезпечення якості надання БПД як працівниками регіональних та місцевих центрів, так і адвокатами, які залучаються для надання БВПД.

Основним інструментом аналізу якості та повноти правової допомоги, наданої юристами системи БПД, є діяльність Комісії експертного правничого оцінювання (КЕПО).

Завданнями КЕПО є забезпечення проведення експертного правничого оцінювання якості надання БППД та БВПД працівниками місцевих центрів; поширення найкращих практик надання БПД працівниками місцевих центрів; надання рекомендацій із підвищення кваліфікації, проведення професійного навчання працівників місцевих центрів.

До складу КЕПО відібрано 30 експертів із числа фахівців системи БПД, які й здійснюють оцінювання якості надання БПД працівниками місцевих центрів. Вони відібрані за конкурсом, мають досвід у галузі права та практичні навички ведення судових справ не менше ніж 3 роки. З експертами проведено 4 вебіари щодо єдиних підходів та правил оцінювання якості надання БПД.

У 2020 році проведено 11 засідань КЕПО, на яких оцінено 209 справ БППД та 233 справи БВПД.

ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ БВПД

При наданні БВПД адвокати зобов'язані дотримуватися Стандартів якості надання БВПД та Правил адвокатської етики.

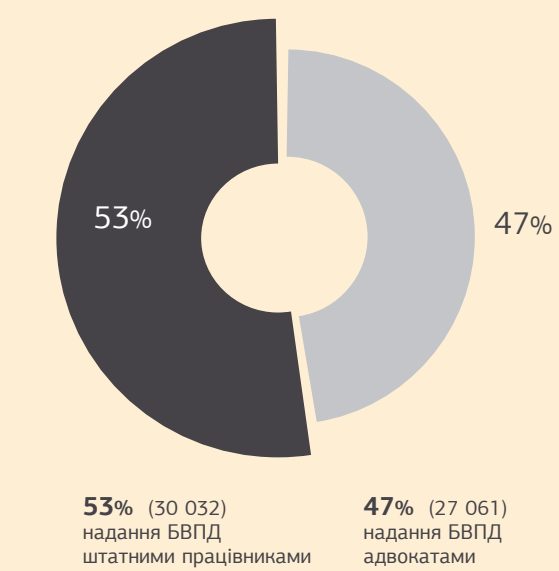
Фахівці системи БПД спостерігають за роботою адвокатів у судах та надають їм методологічну підтримку. Перевірка дотримання стандартів якості здійснюється шляхом проведення спостережень за роботою адвокатів у судових засіданнях, інтерв'ювання клієнтів щодо задоволеності роботою адвоката та звірки наданих даних адвокатами шляхом проведення перевірок актів надання БВПД.

У 2020 році працівниками регіональних центрів проведено 1 226 моніторингових якості надання БВПД у кримінальних провадженнях, коли така допомога надавалася особам у віці до 18 років (4 038 випадків), особам, які через свої фізичні або психічні вади не можуть самі реалізувати власне право на захист (9 596 випадків), особам, які не володіють мовою, якою ведеться кримінальне провадження (1 634 випадки); 3 664 перевірки своєчасності та повноти надання БВПД; 1 320 спостережень за роботою адвокатів у судах.

У 2020 році здійснено спостереження за роботою 1 384 адвокатів. У 99,5% випадків за результатами проведених моніторингових адвокатів дотримувалися Стандартів якості надання БВПД у кримінальному процесі.

Також у 2020 році проведено 29 акредитованих ВША НААУ тренінгів для понад 2 тис. адвокатів системи БПД (240 балів, 6 балів з етики).

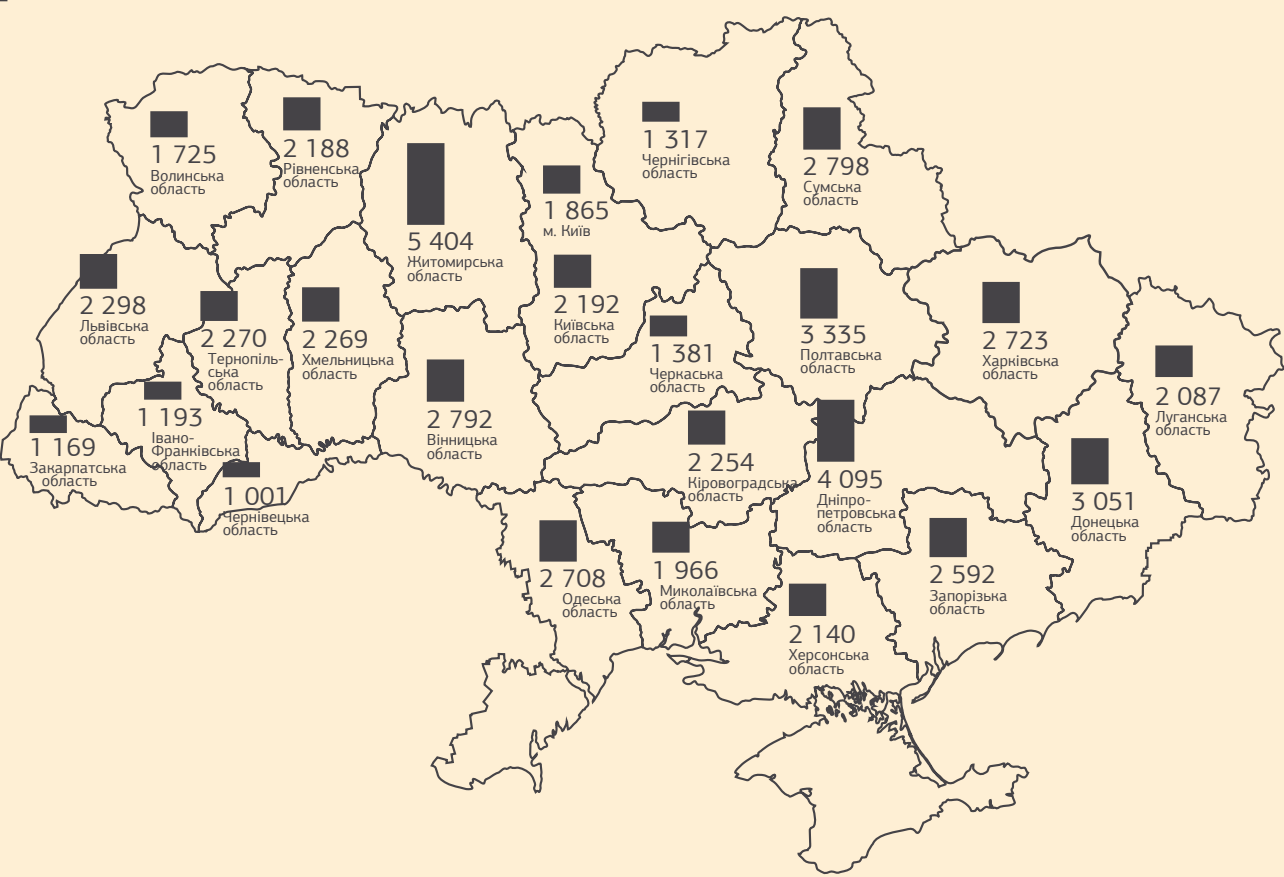
НАДАННЯ БВПД МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ

ОЦІНКА ЯКОСТІ НАДАННЯ БПД МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ

НАДАННЯ БВПД МІСЦЕВИМИ ЦЕНТРАМИ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

СЕРВІСИ ДОСТУПУ ДО ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ПУНКТИ ДОСТУПУ ДО БПД

Із метою створення сприятливих умов для надання БПД особам, які проживають у віддалених від місцевих центрів населених пунктах або перебувають у місцях несвободи, працівниками системи БПД утворено мережу дистанційних пунктів доступу до такої допомоги, а також здійснюються виїзди мобільних консультаційних пунктів.

Станом на 31 грудня 2020 року по всій території України місцевими центрами забезпечено функціонування понад 2 500 дистанційних пунктів доступу до БПД, зокрема в приміщеннях органів Пенсійного фонду, управлінь праці та соціального захисту населення, центрах зайнятості, служб у справах дітей, центрах надання адміністративних послуг, установах виконання покарань тощо.

Такі віддалені точки доступу працюють у формі особистих прийомів, а також онлайн-консультування. Загалом за період 2020 року працівниками місцевих центрів проведено 16 979 таких прийомів, під час яких надано консультації та роз'яснення 38 213 особам.

Також за 2020 рік працівниками місцевих центрів здійснено 5 983 виїзні прийоми клієнтів у межах роботи мобільних консультаційних пунктів.

Зокрема, 589 виїздів здійснено за місцем проживання/перебування осіб похилого віку, осіб з інвалідністю з метою надання їм адресної правової допомоги. Найчастіше такі виїзди здійснювалися до закладів соціального обслуговування населення (соціальних гуртожитків, дитячих будинків, геріатричних пансіонатів,

будинків-інтернатів для людей похилого віку та осіб з інвалідністю), до закладів охорони здоров'я (лікарні, санаторії), реабілітаційних центрів тощо.

Загалом за отриманням БПД під час роботи дистанційних і мобільних консультаційних пунктів доступу до БПД звернулося 63 748 осіб.

Зокрема, роботу таких пунктів доступу до БПД організовано для осіб, які постраждали від стихійних лих. Наприклад, повінь в Івано-Франківській, Чернівецькій, Закарпатській, Тернопільській та Львівській областях у 2020 році стала однією з найбільших за останні десятиріччя. Загалом від повені наприкінці червня постраждали понад 14 тисяч домогосподарств: затоплені підвали, присадибні ділянки та будинки, дороги, мости та сільгоспугіддя. Юристи системи БПД консультували, які документи потрібно зібрати для звернення щодо відшкодування шкоди. Також система БПД підтримувала контакти з органами місцевого самоврядування, щоб більш детально роз'яснити людям, які документи потрібно подавати та яка шкода підлягає відшкодуванню. Фахівці системи БПД поширили у соціальних мережах та ЗМІ контактну інформацію для отримання правової допомоги у дистанційному режимі особам, які постраждали від стихійного лиха. Розповсюджено також інформацію «Алгоритм дій щодо компенсації збитків» (зі зразками документів).

Ще один приклад — пожежі на Луганщині. Працівники місцевих центрів області (Міловського, Сєвєродонецького та Старобільського) виїжджали у населені пункти, що потерпали від лісових пожеж, аби проконсультувати людей щодо захисту їхніх прав. Такі виїзди часто відбувалися разом із партнерами — представниками Благодійної організації «Восток SOS». Для мешканців віддалених населених пунктів, куди важко дістатися, проводилися дистанційні консультації.

ДИСТАНЦІЙНІ СЕРВІСИ ДОСТУПУ ДО БПД

месенджер Facebook
facebook.com@Centre.4.Legal.Aid

приватний Telegram-чат
legalaid.gov.ua/telegram.html

приватний Viber-чат
legalaid.gov.ua/viber.html

Telegram-чат протидії
домашньому насильству
t.me/Non_Violence_Bot

мобільний застосунок
«БПД»
bit.ly/3hwwgqR

мобільний застосунок
«Твоє пр@во»
bit.ly/3iorbkE

форма зворотного зв'язку
на офіційному сайті
legalaid.gov.ua

довідково-інформаційна
платформа WikiLegalAid
wiki.legalaid.gov.ua

єдиний телефонний номер
системи БПД
0 800 213 103

ЗАСТОСУНОК «БПД»

- інформація про БПД
- надання юридичних консультацій через e-mail
- перевірка права на БВПД
- пошук найближчої точки доступу до БПД
- надсилання запиту на отримання адресної правової допомоги
- тематичні статті з платформи WikiLegalAid

ЄДИНИЙ ТЕЛЕФОННИЙ НОМЕР 0 800 213 103

- забезпечення зв'язку з усіма центрами БВПД, надання контактної інформації
- консультування з питань, пов'язаних із наданням БПД
- надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань
- прийняття повідомлень про випадки затримання осіб відповідно до кримінального процесуального законодавства та законодавства про адміністративні правопорушення для призначення таким особам адвоката за рахунок держави
- інформування про гарячі телефонні лінії з питань надання соціальних послуг та захисту прав людини
- інформування про можливості отримання правової допомоги від інших організацій, зокрема недержавних, з якими у центрів БВПД налагоджені партнерські відносини
- забезпечення зворотного зв'язку з питань надання БПД

ЗАСТОСУНОК «ТВОЄ ПР@ВО»

- інформація про права окремих категорій осіб: осіб, що постраждали від конфлікту в Україні; осіб, що постраждали від гендерно зумовленого насильства; осіб, що постраждали від торгівлі людьми; ветеранів АТО/ООС та членів сімей загиблих осіб з інвалідністю
- електронні консультації від системи БПД
- тематичні статті з платформи WikiLegalAid

ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА ПЛАТФОРМА WIKILEGALAID

- база актуальних правових консультацій, яка постійно оновлюється
- зразки правових документів
- судової практики

Детальніше про надання БПД

У 2021 році планується запровадити єдині ви-моги щодо організації роботи консультаційних пунктів доступу до БПД з метою розширення доступності правових послуг та швидкого реа-гування на потреби клієнтів, зокрема в умовах карантинних обмежень.

ЄДИНИЙ ТЕЛЕФОННИЙ НОМЕР СИСТЕМИ БПД

За єдиним телефонним номером системи БПД 0 800 213 103 надаються роз'яснення з правових питань, контактна інформація та за-безпечується зв'язок з усіма центрами БВПД, реєструються повідомлення про випадки затримання осіб тощо.

У системі БПД діють два підрозділи єдиного телефонного номера: у складі регіональних центрів у Чернівецькій (діє з жовтня 2015 року) та Сумській областях (діє з липня 2017 року).

За 2020 рік консультанти опрацювали 275 446 телефонних дзвінків. Більшість теле-фонних звернень (30%) стосувалися надання консультацій та роз'яснень з актуальних пра-вових питань, а також роз'яснень із питань, пов'язаних з отриманням БПД. 17% дзвінків стосувалися надання контактної інформації центрів БВПД.

Також надійшло понад 11 тис. (4%) пові-домлень про затримання осіб за вчинення кримінального або адміністративного пра-вопорушення та повідомлень про винесення постанов/ухвал про залучення захисника за призначенням або проведення окремої проце-суальної дії.

Решта телефонних дзвінків (49%) стосу-валися надання контактних даних органів державної влади, установ та організацій, до яких додзвонювачі можуть звернутися для вирішення своїх правових проблем, та інших питань.

Із початком карантину актуальними стали питання трудових правовідносин, порядку здійснення судочинства, нарахування пені за несплату житлово-комунальних послуг, отримання соціальної підтримки у випадку частко-вого безробіття, кредитних зобов'язань тощо.

Істотно зросла кількість дзвінків від осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Якщо порівнювати кількість опрацьованих телефонних звернень із минулим 2019 роком (245 265 дзвінків), можна констатувати, що їх кількість зросла більше ніж на 12%.

Одним із напрямів роботи є удосконалення спроможності єдиного телефонного номера для опрацювання дзвінків.

МОЖЛИВОСТІ ОНЛАЙН-ДОСТУПУ

Система БПД активно використовує цифрові технології для надання правових послуг. У період оголошення карантину було запро-ваджено додаткові сервіси для консульти-вання, зокрема приватні чати у популярних месенджерах Telegram та Viber. Серед інших цифрових рішень щодо отримання БПД — застосунки «Безоплатна правова допомога» та «Твоє пр@во», форма зворотного зв'язку на офіційному сайті системи БПД, а також довідково-інформаційна платформа правових консультацій WikiLegalAid.

Щоб покращити та пришвидшити процес опра-цювання звернень, Координаційний центр у 2020 році почав використовувати спеціальне програмне забезпечення. Такий сервіс дав можливість централізовано розподіляти між юристами центрів БВПД та опрацьовувати усі звернення незалежно від обраних клієнтами засобів зв'язку, уточнювати запити та нада-вати відповіді.

Загалом за 2020 рік через дистанційні сервіси надійшло 6 164 звернення.

Застосунок «Безоплатна правова допомога»

Застосунок «Безо-платна правова допомога» розроб-лено за підтрим-ки Міжнародного фонду «Відродження», Української фундації правової допомоги та компанії-розробника IDev і запроваджено із липня 2020 року. Це ще одна додаткова можливість для отримання юридичної консультації за рахунок держави. За допомогою мобільного застосунку «Безоп-

латна правова допомога» можна перевірити, чи маєте ви право на безоплатну вторинну правову допомогу, надіслати запит на отримання адресної правової допомоги, знайти за допомогою геолокації найближчий місцевий центр, автоматично зателефонувати на єди-ний номер системи БПД 0 800 213 103, замо-вити письмову юридичну консультацію тощо. За 2020 рік застосунком скористалися понад 7 тис. осіб.

Застосунок «Твоє пр@во»

Застосунок «Твоє пр@во» розроблений ПРООН у 2018 році.

У жовтні 2020 року застосунок було передано системі БПД для його подальшого вдоскона-лення і розвитку у співпраці з партнерами.

Застосунок не лише містить правову інфор-мацію, а й надає можливості переходу на зовнішні ресурси, наприклад на електронні державні сервіси. Користувачі також мають можливість завантажити зразки документів (заяв, позовів, скарг). У співпраці з партне-рами підготовлено технічне завдання для оновлення та модернізації мобільного засто-сунку «Твоє пр@во». За 2020 рік застосунком скористалися понад 7 тис. осіб.

Чат-боти

Система БПД запустила Telegram-чат «Правова допомога протидії насильству», де потерпілі від домашнього насильства та свідки можуть онлайн отримати консультацію юристів щодо захисту своїх прав.

Юристи системи БПД, які спеціалізуються у сфері сімейних відносин, надають відповіді на правові запитання, роз'яснюють алгоритм дій щодо захисту прав.

Проконсультуватися з юристами сис-теми БПД можна також у Telegram-чаті #ДійПротиНасильства, який розроблений Міністерством внутрішніх справ спільно з Харківським університетом внутрішніх справ і Національною поліцією.

Крім того, проконсультуватися з юристом системи БПД можна в чат-боті «Кіберпес», створеному у 2020 році Міністерством циф-рової трансформації. У ньому є можливість отримати консультацію з питань, пов'язаних із кібербулінгом.

ПЛАТФОРМА WIKILEGALAID

Довідково-інформаційна платформа правових консультацій WikiLegalAid — це додатковий інструмент, що дає змогу спростити процес ви-рішення правових проблем клієнтів, підвищити правову свідомість та освіченість населення.

Станом на 31 грудня 2020 року WikiLegalAid налічувала 1 962 правові консультації, з них 374 розміщені протягом 2020 року.

Сторінки WikiLegalAid за 2020 рік переглянуто 5 684 881 раз.

Найбільшим попитом серед населення кори-стувалися такі правові консультації:

- оформлення постійного догляду за особами, які його потребують (особи з інвалідністю, особи похилого віку), — 58 586 переглядів;
- інвалідність та порядок її встанов-лення — 41 045 переглядів;
- адміністративне правопорушення та адміністративна відповідальність — 35 197 переглядів;
- відзив, відповідь на відзив та за-перечення в цивільному процесі — 35 186 переглядів;
- умови призначення, тривалість та розмір виплати допомоги з безробіття — 32 373 перегляди.

Крім того, у WikiLegalAid розміщено правові консультації з найактуальніших питань у сфері земельних відносин, протидії домашньому насильству, захисту прав осіб та дотримання ними обов'язків в умовах запровадження ка-рантинних обмежень тощо.

Відвідуваність WikiLegalAid у 2020 році порів-няно з попереднім роком зросла майже утричі.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТІВ ТА ІНІЦІАТИВ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ ППІУСГ

Завдання системи БПД

Система БПД долучена до реалізації проекту «Програма «Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство України», який реалізується відповідно до Угоди про позику між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку, укладеної у 2019 році. Після здійснення Україною внутрішньодержавних процедур угода про позику у травні 2020 року набрала чинності.

- У межах проекту перед системою БПД стоять два основні завдання:
- посилення захисту прав громадян у сфері земельних відносин шляхом надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги;
 - посилення правової спроможності громадян та громад у сфері земельних відносин шляхом покращення правової обізнаності у результаті проведення правопросвітницьких заходів.

У 2020 році система БПД реалізовувала проект у всіх регіонах, при цьому оцінювання результативних показників проводилося у 10 пілотних областях — Волинській, Дніпропетровській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Харківській, Чернігівській. У 2021 році територія оцінювання стану впровадження проекту розширена до 20 областей.

У межах реалізації проекту проведено «Тренінги для тренерів» із правових питань у сфері

земельних відносин; організовано надання БППД та БВПД у сфері земельних право-відносин (зокрема телефоном); здійснено системну перевірку якості наданої БППД із земельних питань; організовано та забезпечено виїзне та онлайн-консультування у межах роботи консультаційних пунктів доступу до БПД з метою надання БППД із земельних питань; забезпечено розроблення та виготовлення інформаційних матеріалів на правову тематику із земельних питань (брошур, буклетів, плакатів); забезпечено розроблення та проведення правопросвітницьких заходів, спрямованих на підвищення обізнаності населення у сфері земельних відносин; забезпечено підготовку, розміщення та підтримку актуального стану правових консультацій із земельних питань на довідково-інформаційній платформі правових консультацій WikiLegalAid.

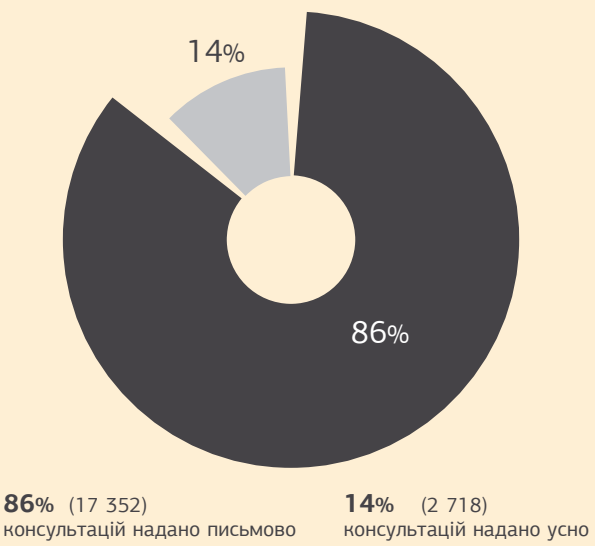
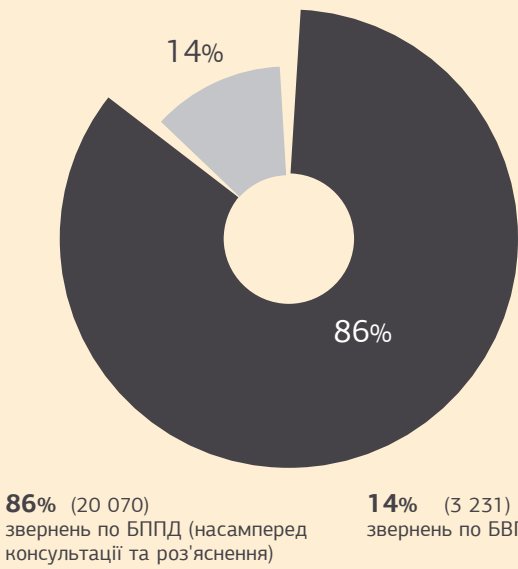
БПД з питань земельних відносин

У 2020 році всього надійшло 23 301 звернення із земельних питань, із них 20 070 (86,1%) щодо надання БППД. Більшість консультацій (17 352, або 86,5%) надано у письмовій формі.

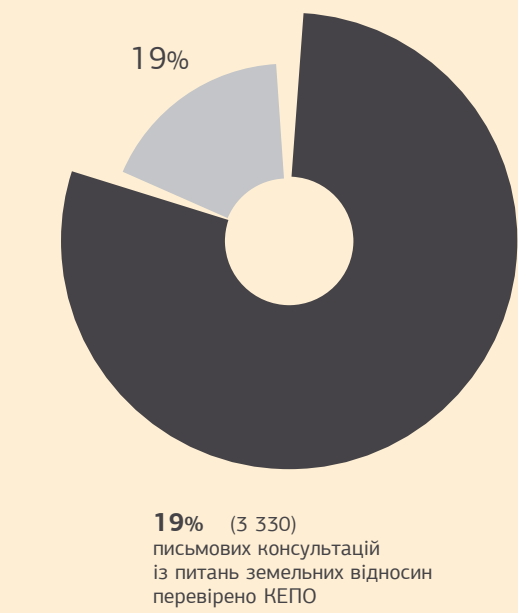
Найчастіше клієнти зверталися з питань приватизації земельних ділянок, користування (оренди, сервітуту, емфітевзису, суперфіцію), а також оформлення документів на земельну ділянку. У переліку актуальних правових питань — установлення та погодження меж земельної ділянки, право користування та усунення перешкод користування ділянкою, приватизація землі, присвоєння кадастрового номера земельної ділянки, зміна цільового призначення тощо.

Наприклад, восени 2020 року до Чорнобаївського бюро правової допомоги звернувся пан Віталій, у якого виникли проблеми з оформленням спадкового майна, до якого

НАДАННЯ БПД У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

ЯКІСТЬ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

ПРАВОПРОСВІТНИЦТВО ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ

входила земельна ділянка (пай), що не мала кадастрового номера. Фахівчина бюро надала клієнту ґрунтовні роз'яснення, а також допомогла скласти заяви до відповідних органів державної влади та забезпечила представництво його інтересів. На сьогодні клієнт отримав свідоцтво про право на спадщину.

Для гарантування якості правової допомоги протягом періоду реалізації проєкту у пілотних регіонах здійснено перевірку 3 330 письмових консультацій із земельного права. З цією метою відібрано 30 експертів, для яких проведено навчання щодо здійснення перевірки БППД з питань земельних відносин.

У 10 областях, в яких реалізувався проєкт у 2020 році, організовано роботу 2 754 дистанційних та мобільних консультаційних пунктів доступу до БПД, з них 147 працювали у сільських, селищних радах та в об'єднаних територіальних громадах. Під час таких виїзних консультувань було надано правові консультації та роз'яснення з питань, пов'язаних із земельними відносинами, 8 403 особам.

Окрім того, 767 особам було надано БППД у межах проведення онлайн-консультувань за допомогою дистанційних форм комунікації (Skype, Zoom, телефонний зв'язок тощо).

Правопросвітництво Для клієнтів за період реалізації проєкту з 20 травня у 2020 році проведено 3 315 правопросвітницьких заходів, які охопили 113 990 осіб. Основні теми заходів: земельна реформа, безоплатне отримання земельної ділянки, приватизація ділянки під своїм будинком, укладання та розірвання договору оренди, оформлення спадщини чи договору відчуження ділянки, порядок підтвердження прав у разі втрати чи помилок у правовстановлюючих документах.

Завдяки активній інформаційно-просвітницькій кампанії істотно зросла кількість звернень по консультації з питань земельних відносин. Зокрема, кількість звернень із травня до грудня зросла більше ніж учетверо — з 1 846 до 8 124 відповідно.

Розвиток правничої спільноти Одним із завдань стало розроблення спеціальних навчальних та тренінгових програм для працівників системи БПД і фахівців, які

здійснюють свою діяльність у сфері земельних відносин: юристів, адвокатів, нотаріусів, землевпорядників, суддів, реєстраторів, фахівців ОМС, а також представників приватного сектору агропромислового комплексу.

За 2020 рік підготовлено план тренінгу, визначено питання, що потребують навчання, сформовано вимоги до навчальних матеріалів, розпочато підбір та узагальнення навчальних матеріалів і запис навчальних відео базового (першого) рівня підготовки. Проведено один «тренінг для тренерів» (ToT) із правових питань у сфері земельних відносин, в якому взяли участь 25 фахівців із числа внутрішніх експертів.

Сформовано орієнтовний графік проведення регіональних навчань, виокремлено локальні особливості та потреби працівників кожної з областей, що буде враховано під час підготовки навчальної програми учасниками, які пройшли ToT.

Методологія загальнонаціонального дослідження У межах реалізації проєкту ППІуСГ у 2020 році розроблено методологію проведення загальнонаціонального дослідження правових потреб та проблем громадян у питанні земельних правовідносин. Планується визначити правові потреби громадян та громад, а також оцінити вплив від реалізації заходів із посилення правової спроможності громад на місцевому та загальнонаціональному рівнях. Поряд із провідною темою земельних правовідносин буде визначено обізнаність та ставлення українців до системи БПД.

У 2021 році заплановано використання зазначеної методології під час проведення першого загальнонаціонального дослідження щодо виявлення правових проблем. Це дасть змогу забезпечити відповідність тематики та програми правопросвітницьких заходів суспільним потребам.

ВІДНОВНЕ ПРАВОСУДДЯ

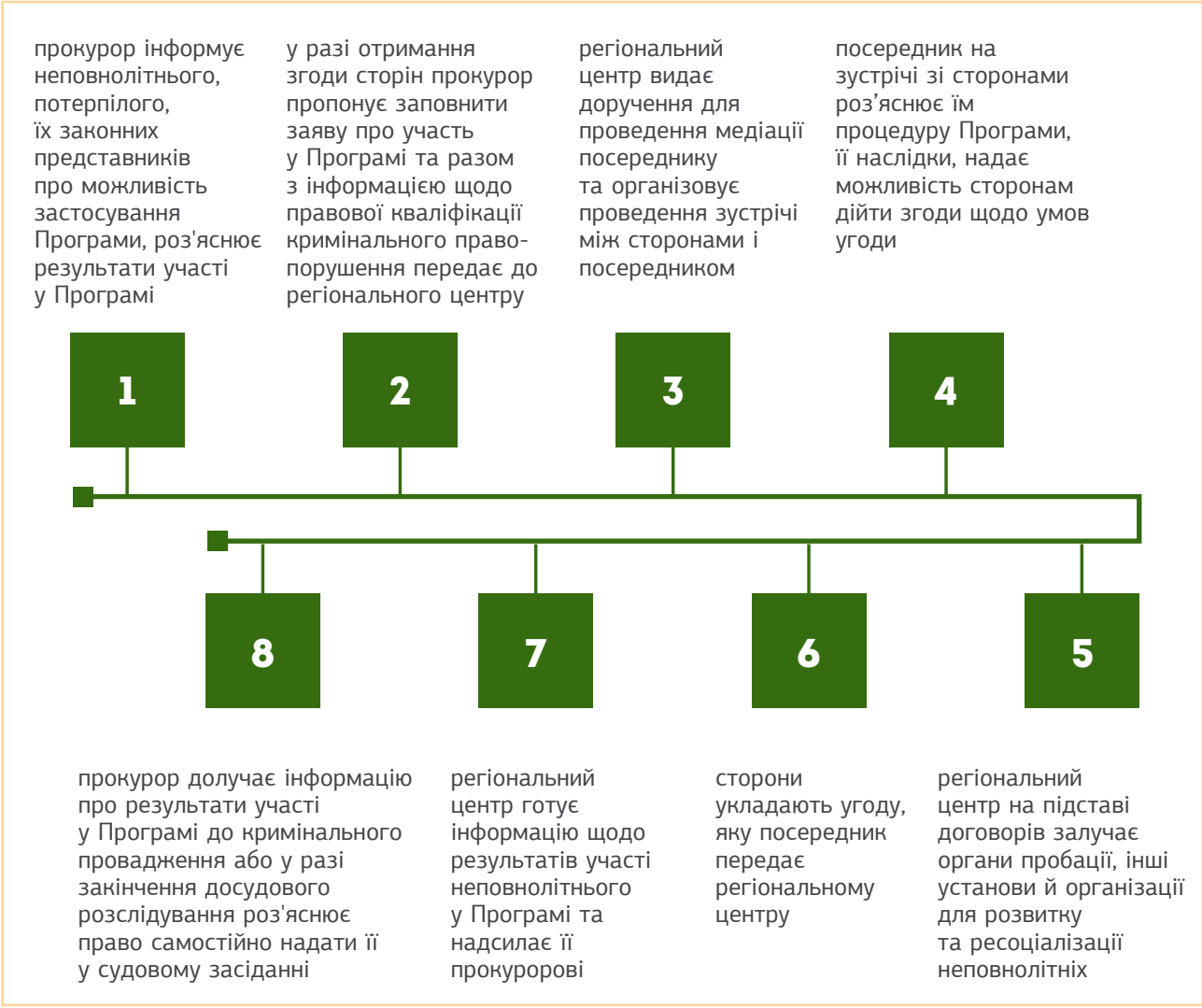
Умови участі у Програмі Сучасна міжнародна і європейська концепція захисту прав тяжіють до тенденції відмови від виключно каральної реакції на злочин, яка не може належно забезпечити як права осіб, які його вчинили, так і потерпілих.

Відповідно до кращих європейських та світових практик, із 2019 року впроваджено пілотний проєкт «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» (так зване «відновне правосуддя»). Мета — раннє виведення неповнолітніх із кримінального процесу з обов'язковим ужиттям узгоджених заходів для їх ресоціалізації та запобігання повторним кримінальним правопорушенням.

У 2020 році Програму поширено на всю територію України.

Програма відновного правосуддя для неповнолітніх застосовується за чотирьох умов:

- є потерпіла сторона — фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної чи майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди;
- якщо неповнолітній уперше вчинив кримінальний проступок або нетяжкий злочин;
- якщо неповнолітній визнає факт вчинення ним кримінального правопорушення;
- і неповнолітній, і потерпілий дали згоду на участь у програмі.

Результати реалізації проєкту

Протягом 2020 року взяти участь у проєкті запропоновано 302 неповнолітнім, у 103 випадках отримано згоди обох сторін (неповнолітнього та потерпілого). 72 неповнолітніх успішно пройшли програму ресоціалізації, у 59 випадках суд уже ухвалив рішення про звільнення учасників програми від кримінальної відповідальності.

Окремі учасники програми ще очікують рішення суду (22 випадки) або ж не завершили проєкт успішно, зокрема, сторони відмовилися від укладання угоди про примирення або ж неповнолітні не пройшли програму ресоціалізації.

16-річна Наталя (ім'я змінене) навчається в аграрному ліцеї. Однак мріяла вона про іншу професію — візажиста. Але батьки не мали коштів на втілення мрії дочки.

Якось, завітавши до магазину косметики, Наталя придумала, як зробити крок назустріч мрії. Упевнившись, що за нею ніхто не спостерігає, дівчина поклала косметику (на суму 640 грн) собі в сумку і, не сплативши за товар на касі, вийшла з магазину.

Дії Наталі кваліфікуються як кримінальний проступок, передбачений частиною першою статті 185 Кримінального кодексу України — таємне викрадення чужого майна (крадіжка). Максимальне покарання передбачає позбавлення волі на строк до трьох років.

У суді дівчина повністю визнала свою провину та відшкодувала збитки.

За результатами участі у програмі відновлення суд задовольнив клопотання щодо звільнення Наталі від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обставин.

ДОСТУП ДО МЕДІАЦІЇ

Із 2019 року одним із пріоритетів системи БПД став розвиток спроможності надавати допомогу у забезпеченні клієнтам доступу до альтернативних способів вирішення спорів, зокрема медіації.

Сьогодні будь-яка особа у форматі офлайн або онлайн може отримати допомогу у забезпеченні доступу до медіації на базі семи місцевих центрів: Одеського, Вінницького, Київських правобережного та лівобережного, Вишневського, Миколаївського, Львівського та Стрийського. Вони співпрацюють з медіаторами та спеціалізованими організаціями для надання клієнтам послуг медіації на умовах pro bono. У населених пунктах, де відсутні медіатори, місцеві центри допомагають клієнтам отримати доступ до медіації в онлайн-форматі. Зокрема, онлайн-медіація забезпечується на базі Хустського, Володимир-Волинського, Тернопільського та Старобільського місцевих центрів.

Усього працівники центрів БВПД у 2020 році ідентифікували 101 спір на можливість їх вирішення в альтернативний спосіб, не звертаючись до суду. На медіацію передано 46 спорів із сімейних питань.

У 2020 році для працівників центрів проведено 1 каскадний та 2 спеціалізовані тренінги щодо надання допомоги в доступі до медіації. Базове та спеціалізоване навчання пройшли 140 працівників системи БПД. Програми навчання розроблено Координаційним центром у співпраці з партнерами.

ВИРІШЕННЯ ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ КЛІЄНТІВ І ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

22

Ключові теми звернень клієнтів

24

Правові проблеми окремих категорій громадян

31

Правова просвіта та комунікація

35

Налагодження зворотного зв'язку з клієнтами

КЛЮЧОВІ ТЕМИ ЗВЕРНЕНЬ КЛІЄНТІВ

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ СИСТЕМИ БПД

Щодо надання БПД у 2020 році до місцевих центрів звернулося 349 040 осіб. З них 347 933 (99,6%) особи є громадянами України, 908 (0,3%) іноземцями та 199 (<0,1%) особами без громадянства. Загалом БППД отримали 330 594 особи, БВПД — 46 384.

Більшість клієнтів — жінки (62%) середнього або старшого віку (90% клієток старші 30 років).

При цьому частка чоловіків, які звертаються по БВПД, вища, ніж по БППД — 44% (20 523 особи) та 38% (125 523) відповідно.

Водночас деякі клієнти подавали два та більше звернень, як зазначалося, у 2020 році зареєстровано 510 118 випадків надання БППД та 58 813 випадків надання БВПД. Тобто, у середньому 1,5 звернення на одного клієнта по БППД та 1,3 звернення на одного клієнта по БВПД.

Ключовою категорією клієнтів, які звертаються по БВПД, є малозабезпечені особи — від них у 2020 році надійшло 30 313 (51,5%) звернень. Також по БВПД надійшло 10 125 (17,2%) звернень від ветеранів війни та учасників бойових дій, 8 167 (13,9%) — від осіб з інвалідністю, 4 392 (7,5%) — від ВПО, 1 836 (3,1%) — від засуджених осіб, 1 817 (3,1%) — від дітей, 1 177 (2,0%) — від осіб, які постраждали від домашнього насильства. Від інших визначених законом суб'єктів права на БВПД загалом надійшло лише 1,7% звернень.

Майже 60% клієнтів звертаються до місцевих центрів вдруге.

ТЕМАТИКА ЗВЕРНЕНЬ ПО БПД

Найбільше звернень клієнтів до місцевих центрів із сімейних питань. Це 15% звернень. Актуальними також є питання цивільного, земельного та спадкового права.

Крім того, питання клієнтів стосувалися житлового, трудового, пенсійного та адміністративного права, соціального забезпечення, а також цивільних позовів і виконання судових рішень.

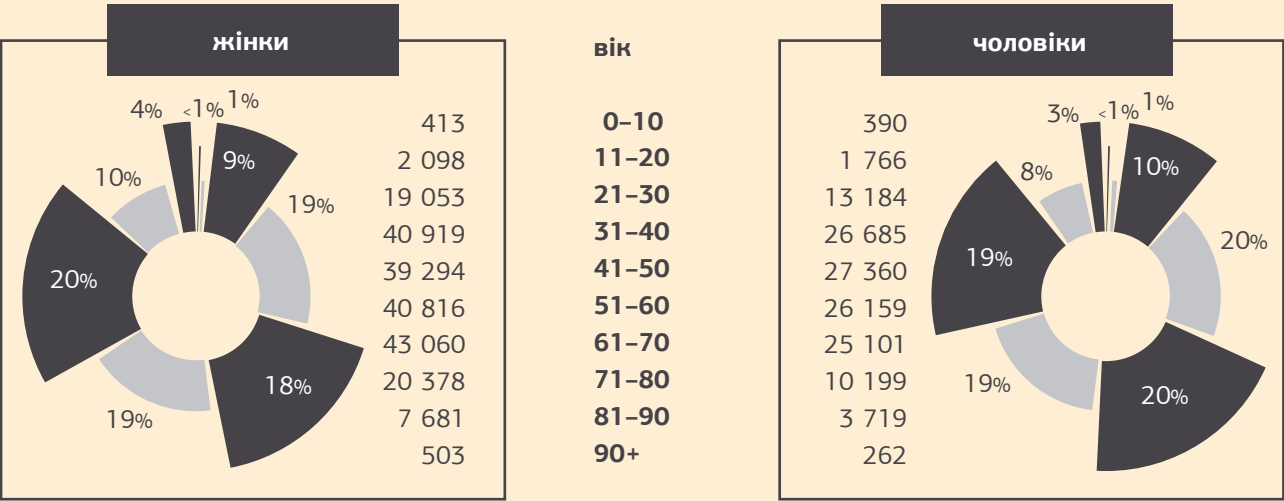
Значно менше звернень із питань кримінального процесу та адміністративних правопорушень, кримінального та податкового права тощо.

ТЕМАТИКА ТЕЛЕФОННИХ КОНСУЛЬТУВАНЬ

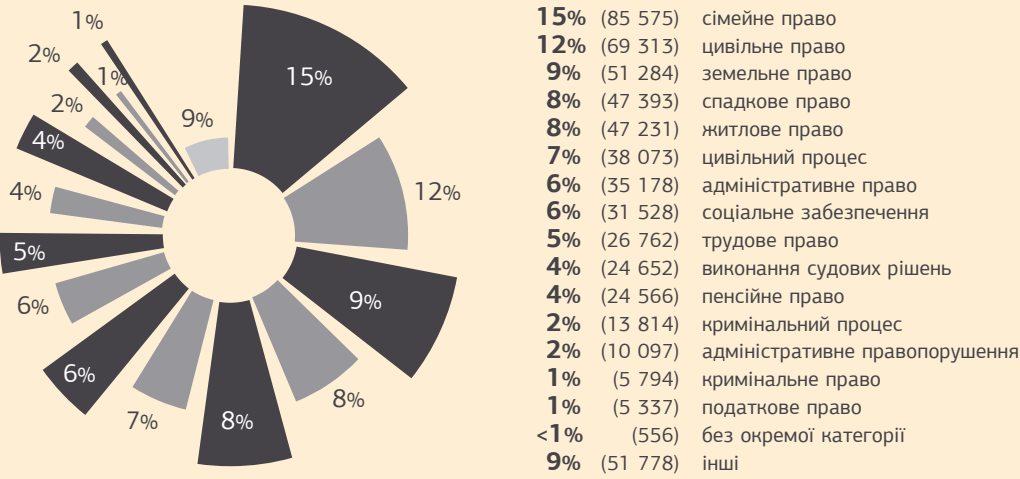
Питання додзвонювачів єдиного телефонного номера системи БПД дещо інші. Зокрема, із сімейних питань проконсультовано лише 8% осіб.

Натомість найбільш поширеними були питання у сфері цивільного та адміністративного права. Крім того, зверталися додзвонювачі щодо захисту трудових, земельних, спадкових та житлових прав. Менше звернень стосувалися питань податкового та пенсійного права тощо.

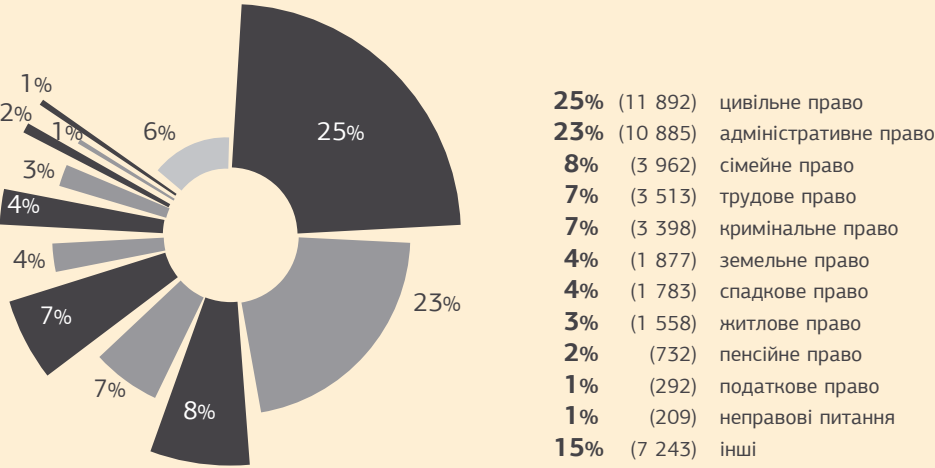
ВІКОВА ТА ГЕНДЕРНА ХАРАКТЕРИСТИКА КЛІЄНТІВ

ЗВЕРНЕННЯ ПО БПД

ТЕЛЕФОННІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ГРОМАДЯН

МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНІ ОСОБИ

Малозабезпечені особи мають право на БВПД, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення.

Такі клієнти звертаються по БВПД найчастіше. У 2020 році від них надійшло 30 313 (51,5%) звернень по БВПД. Понад 35% цих звернень (10 861) від осіб віком понад 60 років.

Загалом літні особи — одна з найчисельніших категорій клієнтів системи БПД. Наприклад, у 2020 році кожен третій клієнт (32%), який звернувся по БПД, — старший 60 років (110 900 осіб).

Найбільша кількість звернень від осіб похилого віку спостерігалася у Дніпропетровській, Сумській та Донецькій областях. Найменше — у Закарпатській та Чернівецькій областях.

Найчастіше особи похилого віку зверталися з питань пенсійного забезпечення, оформлення спадщини, розірвання договору дарування, оформлення права власності на землю. Досить гостра проблема для осіб похилого віку — порушення майнових прав, зокрема права власності на квартиру або будинок, а також земельну ділянку. Нерідко проблеми виникають із договорами довічного утримання, оскільки особа, на чю користь було укладено договір, не виконує попередні домовленості щодо допомоги та догляду за дарувальником житла.

Ефективним інструментом доступності правової допомоги для осіб похилого віку є надання адресної правової допомоги. Фахівці

місцевих центрів приїжджають до осіб похилого віку додому, у геріатричний центр, лікарню тощо. Особи надають правову консультацію, а за потреби приймають звернення про надання БВПД.

Для зручності осіб похилого віку 61 консультаційний пункт доступу до БПД розміщено у геріатричних пансіонатах, будинках-інтернатах для осіб похилого віку, територіальних центрах соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних осіб тощо.

Крім того, у 2020 році проведено 654 правопросвітницьких заходи для осіб похилого віку, з них 448 заходів у форматі онлайн. Серед порушених тем — запобігання втраті майна, особливості договору довічного утримання, оформлення заповіту тощо.

ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Люди з інвалідністю мають право на БВПД, якщо отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, який не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб.

У 2020 році 8 167 (13,9%) звернень по БВПД надійшло від осіб з інвалідністю. Найбільше звернень надійшло у Житомирській області, також багато звернень було у Дніпропетровській, Одеській та Львівській областях. Найменше — у Закарпатській, Луганській та Чернівецькій областях.

Найчастіше особи з інвалідністю зверталися щодо оскарження рішень державних органів,

розірвання шлюбу та поділу спільного майна, вирішення житлових спорів, стягнення аліментів, відшкодування моральної та матеріальної шкоди, встановлення факту каліцтва чи факту перебування на утриманні для призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, укладання та розірвання договорів тощо.

Щоб особи з порушеннями мови чи слуху змогли відстояти свої інтереси у суді, держава забезпечує участь у засіданні перекладача жестової мови. Вони залучаються для клієнтів центрами БВПД на підставі укладених договорів.

У штаті Правобережного київського місцевого центру працює перекладач-дактилолог, який надає послуги перекладу жестовою мовою. Особи з порушенням слуху, які звертаються не лише до зазначеного, а й до будь-якого іншого місцевого центру, мають можливість за попереднім записом при отриманні БППД скористатися послугами перекладу жестовою мовою.

Крім того, система БПД забезпечує захист від обвинувачення осіб, які через свої фізичні або психічні вади не можуть самотійно реалізувати своє право на захист. У 2020 році зареєстровано 9 596 таких випадків.

Важливим напрямом у забезпеченні доступності правової допомоги для осіб з інвалідністю є співпраця з профільними громадськими (волонтерськими) організаціями. Такі організації володіють специфічною інформацією та глибоким знанням потреб цільової аудиторії, а також мають необхідні спеціалізовані ресурси. Наприклад, на базі регіональних організацій Українського товариства глухих (УТОГ) створені та функціонують на постійній основі консультаційні пункти доступу до БПД.

Зокрема, особисті прийоми юристів системи БПД на базі дистанційних пунктів доступу для осіб із порушеннями слуху здійснено у Вінницькій, Закарпатській, Київській, Тернопільській, Харківській областях та місті Києві.

На базі Шосткинського УТОГ діє мобільний пункт консультування та проводяться правопросвітницькі заходи.

У Сумському місцевому центрі з вересня 2020 року започатковано практику надання правових консультацій та проведення правопросвітницьких онлайн-заходів для осіб із вадами слуху та мови.

Фахівці Криворізького місцевого центру підготували серію відеоконсультацій, в яких пояснюють право на БПД та механізм її отримання через мобільний застосунок.

ВETERАНИ ВІЙНИ

Право на БВПД мають ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Право на БВПД мають також особи, які звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Такі особи — у трійці категорій, які найчастіше звертаються по БВПД. Це кожне шосте (17,3%) звернення (10 125 звернень).

Найбільше звернень надійшло у Житомирській та Львівській областях, а також у Сумській, Дніпропетровській та Хмельницькій. Найменше — у Чернівецькій області, також небагато звернень в Івано-Франківській, Рівненській, Чернігівській областях.

Найчастіше ветерани війни звертаються з питаннями щодо державних гарантій. Зокрема, незаконного звільнення з місця роботи, яке залишилося на момент проходження військової служби, нарахування заробітної плати або компенсацій за невикористані відпустки при звільненні, оскарження відмови у виділенні земельної ділянки.

Наприклад, до Костянтинівського бюро правової допомоги звернулася учасниця бойових дій, якій сільська рада відмовила у наданні ділянки для ведення особистого селянського господарства. Фахівчиня бюро склала адміністративний позов про визнання дій неправомірними та зобов'язання відповідача повторно розглянути заяву клієнтки. Суд задовольнив позовні вимоги, й клієнтка отримала ділянку.

У військових частинах та комісаріатах, військово-медичних центрах (госпіталях) організовується робота дистанційних та мобільних консультаційних пунктів доступу до БПД, а також проводяться правопросвітницькі заходи щодо прав та соціальних гарантій ветеранів війни та членів їхніх сімей.

Система БПД також надає правову допомогу військовослужбовцям у кримінальних справах, коли їх підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення. Зокрема, за 2020 рік до регіональних центрів надійшло понад 800 повідомлень про затримання від військових структур. Найбільше звернень надійшло від Військової прокуратури (447) та Військової служби правопорядку (389).

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ

Внутрішньо переміщені особи мають право на БВПД. Крім того, особи, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як ВПО, мають право на БВПД з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік як ВПО.

Упродовж 2020 року від ВПО надійшло 4 392 звернення про надання БВПД (7,4%). Очікувано найбільше таких звернень надійшло в Донецькій та Луганській областях, значно менше у Дніпропетровській, Харківській, Запорізькій областях, Києві та області. Практично не зверталися ВПО у Чернівецькій, Рівненській, Волинській областях, небагато звернень і в Тернопільській, Закарпатській, Чернігівській областях.

Загалом майже половина правових проблем ВПО — 2 036 звернень — була пов'язана зі збройним конфліктом на Сході України. Це справи, які стосуються встановлення фактів, що мають юридичне значення, питання соціальних виплат, компенсації за шкоду, завдану здоров'ю та майну, податкові та трудові спори, зокрема підтвердження трудового стажу для призначення пенсій тощо. При цьому 93% поданих до суду позовів із цих категорій справ завдяки роботі юристів та адвокатів, які залучаються для надання БВПД, були задоволені повністю або частково.

Один із прикладів — до Кам'янець-Подільського місцевого центру звернувся чоловік, якому в управлінні Пенсійного фонду відмовили у призначенні пенсії на пільгових умовах за віком, попри те, що чоловік мав понад 22 роки страхового стажу на роботах зі шкідливими і важкими умовами праці (працював у Донецьку машиністом бурової установки), а загальна тривалість трудового стажу становила понад 35 років.

Відомостей у трудовій книжці про прийняття та звільнення з роботи виявилось замало. Для підтвердження пільгового стажу від чоловіка вимагали надати довідки, які б уточнювали пільговий характер роботи, та документи про атестацію робочого місця. Безумовно, клієнт не в змозі був надати необхідні довідки, оскільки підприємства, на яких він працював, розташовані в Донецькій області, на непідконтрольній Україні території.

Суд задовольнив позов та зобов'язав управління Пенсійного фонду призначити пенсію за віком на пільгових умовах з грудня 2019 року.

Задля надання безоплатної правової допомоги ВПО та особам, які перетинають лінію розмежування у межах Донецької області, працюють консультаційні пункти доступу до БПД на базі гуманітарно-логістичних центрів, що розташовані в районах контрольних пунктів в'їзду-виїзду «Майорськ», «Новотроїцьке» та «Мар'їнка».

На Луганщині для осіб, що перетинають лінію зіткнення, працює Станично-Луганське бюро правової допомоги, яке розташоване в безпосередній близькості до КПВВ «Станиця Луганська», а також з 1 грудня 2020 року на КПВВ «Щастя» розпочало роботу Щастинське бюро правової допомоги.

Протягом 2020 року працівниками місцевих центрів здійснено 292 виїзди в райони контрольних пунктів в'їзду-виїзду Донецької області, під час яких правова допомога надана 5 016 особам. Переважно звернення стосувались роз'яснення порядку отримання нового електронного пенсійного посвідчення під час карантину, встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України, оскарження постанови органів податкової служби, отримання нового паспорта громадянина України, порядку перетину лінії розмежування, розірвання шлюбу, оформлення пенсійних виплат у разі втрати годувальника, встановлення факту, що особа є безвісно відсутньою, роз'яснення прав ВПО під час та після закінчення карантину, роз'яснення законодавства щодо порядку справляння єдиного збору у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон тощо.

Для підвищення правової обізнаності ВПО щодо механізмів реалізації та захисту їхніх прав і гарантій працівники системи БПД систематично проводять правопросвітницькі заходи з актуальних для цих осіб тем. Зокрема, щодо порядку відновлення порушених прав, виплати та призначення пенсій, особливостей пенсійного забезпечення, отримання пільг, порядку та умов надання державної цільової підтримки дітей-переселенців тощо. За 2020 рік проведено 516 заходів, учасниками яких стали 10 363 особи.

Крім того, для клієнтів системи БПД підготовлено буклети «Як отримати компенсацію за житлові будинки (квартири), які зруйновано на Сході України внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Буклети розроблено Мінреінтеграції у співпраці з Координаційним центром та партнерами. Наклад 3 тис. примірників направлено до Маріупольського, Крама-

торського та Сєвєродонецького місцевих центрів. Онлайн-версію розміщено на офіційному сайті системи БПД у вільному доступі.

ДІТИ

Усі діти з січня 2018 року отримали право на БВПД. Захист прав та інтересів дітей — один із найважливіших пріоритетів системи БПД.

За 2020 рік місцеві центри зареєстрували 1 817 звернень (3,1%) щодо надання БВПД дітям (до 18 років). Найбільше звернень надійшло у Житомирській та Дніпропетровській областях, в інших регіонах — значно менше, до сотні звернень. Найменше звернень у Чернівецькій, Чернігівській та Івано-Франківській областях.

Найпоширеніші питання щодо захисту прав дітей — стягнення аліментів, позбавлення батьківських прав, визначення місця проживання дитини при розірванні шлюбу, залучення захисника або представника у кримінальному провадженні.

Окреме питання у захисті прав дітей — міжнародне стягнення аліментів. Із листопада 2017 року до системи БПД надійшла 51 заява від клієнтів щодо міжнародного стягнення аліментів на дітей. Найчастіше заяви стосувалися питання щодо визнання та виконання рішення іноземного суду в Україні. З них 45 заяв про визнання та виконання рішення іноземного суду, і по три заяви щодо винесення рішення про стягнення аліментів та встановлення батьківства, а також виконання рішення суду. Більшість заяв надійшла з Республіки Польща, Чеської та Латвійської Республік.

Найбільшу кількість заяв, які надійшли від іноземних громадян, відповідно до юрисдикції було скеровано до Хустського (8), Рівненського (3), Тернопільського (3) та Львівського (3) місцевих центрів.

За результатами судового розгляду 22 клопотання були задоволені, сім — залишені судом без розгляду та повернуті матеріали заявнику через відсутність достатніх доказів у матеріалах справи. У задоволенні трьох клопотань про визнання та виконання рішення іноземного суду було відмовлено, щодо 9 клопотань триває судовий розгляд.

У кримінальних провадженнях безоплатна правова допомога надавалася дітям (особам, яким не виповнилося 18 років на момент видачі доручення) у 4 038 випадках.

Із метою роз'яснення дітям їхніх прав на постійній основі проводяться правопросвітницькі заходи. Переважно це квести, брейн-ринги, відкриті уроки, ігри та інші інтерактивні формати.

Крім того, такі заходи у 2020 році проведено у межах співпраці з Патрульною поліцією на тему протидії булінгу та запобігання правопорушенням серед підлітків. Загалом проведено 142 заходи у школах та вищих навчальних закладах для 1 328 школярів і студентів.

Тема протидії булінгу стала однією з ключових і для обговорення в освітньому середовищі.

16 грудня 2020 року у Дніпрі у співпраці з юридичними клініками проведено II Міжрегіональний науково-практичний форум «Актуальні питання взаємодії суб'єктів, які мають здійснювати заходи з реагування та профілактики на випадки насильства у закладах освіти». Захід став логічним продовженням I Форуму, метою якого було утворити платформу для обговорення головних проблем протидії насильству в закладах освіти та визначити основні тенденції у взаємодії усіх установ і організацій, які залучені до реагування та протидії цьому явищу.

Ще одна ініціатива — спільний проєкт системи БПД та ювенальної поліції України «Уроки безпеки для дітей». Це цикл відеороликів, які допомагають як дітям, так і дорослим, уникнути нещасних випадків та нагадують, що робити в разі небезпеки. Зокрема, у 2020 році розроблено відео на тему, як уберегти дитину від падіння з вікна та як уникнути трагедії на воді. Правопросвітницькі відео створюються мережею правових клубів Pravokator.

Обізнаність підлітків

У співпраці з молодіжним проєктом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні U-Report проведено опитування підлітків щодо їхньої обізнаності про систему БПД та готовності захищати свої права. 25,6% опитаних підлітків знають про можливість отримати безоплатну консультацію, 36,1% відповіли «щось чув/чула», а 8% опитаних підлітків заявили, що вже зверталися до системи БПД по юридичну консультацію.

38,7% опитаних підлітків на запитання «З яких питань ви б звернулися за безоплатною

правовою допомогою», відповіли, що з питань працевлаштування та трудових прав. Звернутися до системи БПД у разі виникнення проблем із законом готові 26,8% респондентів. 15,5% опитаних цікавить тема пільг та соціальних виплат. Також підлітки хотіли б отримати фахову допомогу юристів із питань домашнього насильства (зокрема щодо одного з батьків), конфлікту з батьками та інших сімейних проблем, а також булінгу.

Варто зазначити, що майже половина респондентів дослідження (47%) вважають, що інколи стикаються з порушенням своїх прав, а майже кожен десятий (9,8%) — постійно. При цьому 12% опитаних підлітків зазначили, що не можуть відповісти на це запитання, адже погано розбираються у своїх правах. А третина респондентів (31,2%) вважають, що їхні права не порушуються.

ПОСТРАЖДАЛІ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Із січня 2018 року особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, набули права на всі види БВПД.

Водночас, попри зростання відсотка звернень до системи БПД порівняно з попереднім роком, загалом таких звернень небагато. За 2020 рік надійшло 1 177 звернень по БВПД від осіб, які постраждали від домашнього насильства, з них 1 123 (95%) від жінок та 54 (5%) від чоловіків.

Найбільше звернень надійшло в Одеській та Донецькій областях і Києві. Найменше зверталися у Кіровоградській, Івано-Франківській та Черкаській областях.

Переважно зверталися особи середнього віку, 574 (49%) звернень — від осіб віком від 36 до 60 років та 411 (35%) — від 18 до 35 років. Також зареєстровано 6 звернень щодо захисту прав дітей у цій категорії справ, ще 186 звернень надійшло від осіб похилого віку, яким понад 60 років.

Ключові питання клієнтів — видача обмежувального припису, представництво інтересів у кримінальних та адміністративних справах,

розірвання шлюбу та поділ майна подружжя, стягнення аліментів, визначення місця проживання дитини (дітей), позбавлення батьківських прав.

Натомість трапляються й протилежні випадки — коли звинувачення у домашньому насильстві безпідставні. Наприклад, до Луцького місцевого центру звернулася пані Анна. Жінка шукала захисту від колишнього чоловіка, проти якого навіть вносився терміновий заборонний припис. Чоловік вирішив помститися і безпідставно повідомив поліцію про те, що жінка начебто вдарила його сина. Завдяки наданій правовій допомозі суд став на бік клієнтки та закрив провадження.

Досягненнями адвокатів і працівників системи БПД є 237 виданих обмежувальних приписів, з них 184 строком на 6 місяців, 5 — на 4 місяці, 20 — на 3 місяці, 17 — на 2 місяці, 11 — на 1 місяць. Крім того, винесено 32 судові рішення про визнання особи винною у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 173-2 КУАП.

30% клієнтів, що постраждали від домашнього насильства і яким була надана допомога, звернулися до системи БПД повторно з інших питань (розподіл майна, позбавлення батьківських прав тощо).

Постраждалі від домашнього насильства можуть отримати кваліфіковану правову допомогу, зателефонувавши на єдиний телефонний номер системи БПД 0 800 213 103. Зокрема, у 2020 році надійшло понад 700 телефонних звернень із питань протидії та запобігання домашньому насильству.

Також у межах співпраці з урядовою гарячою лінією 15-47 щодо запобігання домашньому насильству з у 2020 році оператори єдиного телефонного номера системи БПД перенаправили близько 500 осіб для отримання кваліфікованої психологічної чи інших видів допомоги. Крім цього, оператори єдиного телефонного номера системи БПД прийняли понад 100 дзвінків від осіб, переадресованих із гарячої лінії 15-47.

Працівники системи БПД проводять правопросвітницькі заходи, щоб клієнти вміли розпізнавати домашнє насильство, знали, яких форм воно буває, та чітко розуміли алгоритм дій — що робити, куди звернутися по допомогу. Заходи проходять як офлайн, так і онлайн (вебінари, презентації, флешмоби, подкасти, відеоролики, прямі ефіри у соціальних мережах, відеоконсультації тощо).

ЗАСУДЖЕНІ ОСОБИ

Законодавство України гарантує кожному засудженому право на БВПД. Хоча у загальній статистиці від таких клієнтів не більше 3% звернень, правовий захист засуджених осіб надзвичайно важливий. Регіональні центри забезпечують захист осіб, засуджених до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі (надалі — засуджені особи), за зверненням таких осіб або за ухвалою суду. Місцеві центри забезпечують для таких осіб складення документів процесуального характеру та здійснення представництва інтересів особи.

У 2020 році до регіональних центрів надійшло 1 217 звернень щодо захисту засуджених осіб. Найбільша кількість звернень — у Київській, Дніпропетровській та Харківській областях. Найменше у Закарпатській, Івано-Франківській, Тернопільській та Чернівецькій областях. Кількість звернень до одного регіонального центру різниться у межах від одного-двох десятків до кількох сотень.

У межах співпраці з Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини працівники системи БПД залучаються до спільних моніторингових візитів до місць несвободи. У 2020 році відібрано 23 фахівці системи, яким Уповноваженим видано окремі доручення для здійснення таких візитів. Додатково ще двоє працівників регіональних центрів у Житомирській та Рівненській областях уже були залучені до проведення таких візитів як монітори Національного превентивного механізму. Загалом у 2020 році взято участь у 35 моніторингових візитах, більшість з яких (69%) відбулися в останньому кварталі року. Під час таких візитів випадки порушень права на захист та безоплатну правову допомогу не виявлені.

До місцевих центрів надійшло 1 836 звернень по БВПД від засуджених осіб. Найбільше звернень у Полтавській, Рівненській, Вінницькій та Хмельницькій областях, найменше — у Волинській та Чернівецькій.

Більшість звернень стосувалися захисту та представництва інтересів у кримінальному процесі, оскарження судових рішень, відшкодування моральної та матеріальної шкоди. Значно менше зверталися з питань укладання

та розірвання шлюбу, позбавлення батьківських прав, оформлення документів, призначення пенсії тощо.

Для таких осіб у приміщеннях установ виконання покарань функціонує 98 дистанційних пунктів доступу до БПД, з яких 16 — у слідчих ізоляторах.

Також у 2020 році було проведено 426 правопросвітницьких заходів, участь у яких взяли 2 645 осіб, які перебувають у місцях несвободи різних типів. Ключовими порушеними темами стали права та обов'язки засуджених, порядок дотримання їхніх прав, організація підготовки до звільнення та умови дострокового звільнення, запобігання вчиненню адміністративних проступків тощо.

ВИКРИВАЧІ КОРУПЦІЇ

Із 1 січня 2020 року викривачі корупції отримали право на БВПД у зв'язку із повідомленням ними інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення.

Із початку 2020 року місцевими центрами зареєстровано 29 звернень викривачів корупції, які потребували захисту їхніх прав, із них 25 чоловіків та 4 жінки. Найбільша кількість звернень надійшла до Дніпровського та Правобережного київського місцевих центрів. Загалом звернення надійшли з 8 областей та Києва.

Клієнти потребували захисту їхніх порушених прав як викривачів корупції у питаннях незаконного звільнення, оскарження рішень державних органів, відшкодування моральної та матеріальної шкоди, виконання договорів тощо.

За результатами розгляду звернень прийнято 22 рішення про надання БВПД, у шести випадках відмовлено в наданні такої допомоги, щодо однієї заяви рішення не прийнято, оскільки очікуються документи, необхідні для підтвердження належності до зазначеної категорії. Надання БВПД у чотирьох справах завершено, щодо решти триває досудове розслідування або справа розглядається у суді.

БІЖЕНЦІ ТА ОСОБИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

Право на БВПД мають особи, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання. З 18 жовтня 2020 року право на БВПД набули особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства.

У 2020 році зареєстровано 290 звернень (0,5%) від осіб, які звернулися із заявою про визнання їх біженцями, та 67 (0,1%) від осіб, які звернулися із заявою про визнання їх особою без громадянства.

Такі особи звертаються для оскарження рішень Державної міграційної служби щодо відмови в прийнятті заяви про визнання біженцем, відмови в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем, а також у разі відмови у визнанні біженцем.

Для надання БПД біженцям та особам без громадянства у територіальних органах Державної міграційної служби України у 2020 році функціонувало 11 консультаційних пунктів доступу до БПД.

Зокрема, впродовж 2020 — початку 2021 року спільно з партнерами місцевими центрами було організовано різні заходи, серед яких семінари, тренінги, круглі столи, вуличні акції, правопросвітницькі заходи тощо. Загалом проведено 136 заходів на теми, що стосуються захисту прав біженців та осіб без громадянства, в яких взяли участь 12 364 особи.

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ

Одним із напрямів роботи системи БПД є правовий захист національних меншин. Представники національних меншин не є суб'єктами права на БВПД. Такі особи мають можливість скористатися цим видом правової допомоги лише в разі належності їх до інших категорій,

зокрема малозабезпечені чи ВПО. Водночас система БПД надає таким особам БППД, а також проводить інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на запобігання дискримінації за національною ознакою, інтеграції представників національних меншин в українське суспільство.

Зокрема, часто стикаються з упередженням ставленням представники ромської національності. Відсутність у цієї категорії населення документів, що посвідчують особу (у деяких випадках поколіннями), ставить ромів під загрозу безгромадянства.

Найбільш гостро питання запобігання дискримінації ромського населення стоїть у Закарпатській та Одеській областях, місцях компактного проживання таких осіб.

Системою БПД налагоджено співпрацю з громадськими організаціями, які опікуються правовим захистом ромів, серед яких «Ромська асоціація міста Балти та Балтського району», «Правозахисний ромський центр» (Одеська область) та «Романо Бахтало Дром» (Закарпатська область).

За 2020 рік проведено 177 інформаційно-правапросвітницьких заходів для осіб, які належать до ромської національної меншини, та заходів, спрямованих на протидію упередженому ставленню до таких осіб. Участь у них взяли 1 334 особи.

Крім цього, працівниками центрів здійснено виїзні прийоми до місць компактного проживання осіб, які належать до ромської національної меншини, під час яких таким особам надавалися індивідуальні правові консультації. Водночас кількість таких виїздів у зв'язку із впровадженнями карантинними обмеженнями зменшилася.

Проводяться заходи й для представників інших національних меншин. Зокрема, до Дня Автономної Республіки Крим у регіонах відбулися кінопокази фільму «Боротьба Джамали». Після перегляду стрічки учасники обговорили питання захисту прав кримських татар у контексті анексії Криму, протидію дискримінаційним утискам таких осіб за національною ознакою.

Також для представників національних меншин на постійній основі роз'яснюються нормативні зміни та новації, що можуть стосуватися їхніх прав.

ПРАВОВА ПРОСВІТА ТА КОМУНІКАЦІЯ

ПРОВЕДЕННЯ ПРАВОПРОСВІТНИЦЬКИХ ЗАХОДІВ

Одним із напрямів роботи системи БПД є правопросвітництво з метою підвищення спроможності громадян та громад захищати свої права. В умовах пандемії змінилися формати правопросвітницької діяльності системи БПД. Акцент робиться на онлайн-активностях.

У 2020 році проведено 16 456 правопросвітницьких заходів, учасниками яких стали понад 950 тис. осіб.

У зв'язку з обмежувальними карантинними заходами відбулася зміна формату ведення правопросвітництва, тож більшість, 57%, або 9 427 заходів, відбулися онлайн — вебінари, відеоролики, прямі ефіри у соцмережах, подкасти, відеоконсультації та багато іншого. Фахівці центрів та бюро навчилися комунікувати з клієнтами за допомогою гаджетів та інтернет-платформ. Одна з переваг правопросвітницьких заходів у форматі відеороликів, які розміщуються у соціальних мережах, — це велике охоплення аудиторії. Нові цікаві ініціативи й після закінчення карантину стануть частиною правопросвітництва системи БПД.

Безпосередні зустрічі з учасниками офлайн відбулися під час 7 029 заходів. Насамперед це лекції, семінари, мітапи, флешмоби, квести, інтерактивні уроки. Такі заходи проводилися з дотриманням карантинних обмежень для невеликої кількості учасників. Частина більш масштабних заходів офлайн відбулася до запровадження карантину.

Одним із популярних форматів стали кінопокази. Після перегляду стрічки на правозахисну тематику відбувалася дискусія з глядачами щодо порушених у ній проблем захисту прав людини. До оголошення карантину, з січня до березня, відбулося 34 кінопокази в усіх регіонах, глядачами яких стали 1 289 осіб, переважно молодь.

Онлайн-конкурс

У 2020 році системою БПД проведено на загальноукраїнському рівні онлайн-фотоконкурс дитячих малюнків «Країна моїх прав». Щодня у середньому надходило понад 40 робіт від дітей з усіх регіонів України. Загалом до участі у конкурсі було надіслано 1 тис. 223 роботи, а майже 16 тисяч осіб (15 659) взяли участь у голосуванні для визначення переможців конкурсу. Переможці отримали сувеніри від Координаційного центру та партнерів.

Ще одним новим форматом, ініційованим Координаційним центром у 2020 році, став онлайн-фотоконкурс «Правова допомога поруч». Він проводився з 13 липня 2020 року, а тематикою конкурсних робіт став захист прав людини, рівний доступ до правосуддя та правової інформації, посилення правових можливостей і правової спроможності населення, право на безоплатну правову допомогу. Переможців конкурсу було визначено за кількістю голосів, які збрала їхні роботи.

Престури

Для ознайомлення із системою БПД журналістів у 2020 році за підтримки партнерів організовано 2 престури «Надання правової допомоги учасникам бойових дій та внутрішньо переміщеним особам». Престури відбувались у Львові та Краматорську, їх учасниками стали 40 журналістів із різних регіонів країни.

Представники ЗМІ із західних регіонів України перебували на Донеччині 26-27 серпня. Представники ЗМІ зі східних регіонів України відвідали Львівщину 2-3 вересня. Представники ЗМІ мали змогу обмінятися з колегами з інших регіонів країни, дізнатися про роботу системи БПД загалом та особливості надання правової допомоги учасникам бойових дій та ВПО. Також журналісти поспілкувалися з клієнтами та почули від них реальні життєві історії захисту й відновлення порушених прав.

За підсумками престури опубліковано 202 інформаційних матеріали у ЗМІ.

Фотовиставка Із 4 до 19 лютого 2020 року у Будинку Уряду проходила фотовиставка «Правова допомога поруч». На виставці було представлено 60 світлин із життя системи БПД. У фокусі — клієнти, насамперед представники та представниці соціально вразливих категорій населення. Представлені різні можливості отримання БПД — прийом у центрах та бюро, робота консультаційних пунктів, правопросвітницькі заходи тощо.

Виставка підготовлена у 2019 році за підтримки українсько-канадського проєкту «Доступна та якісна правова допомога в Україні» та вже експонувалася у Верховній Раді України й окремих регіонах країни.

ПІЛОТНИЙ ПРОЄКТ «ВОЛОНТЕР БПД»

У серпні 2020 року у Донецькій та Луганській областях стартував пілотний проєкт «Волонтер БПД», який реалізується системою БПД у співробітництві з благодійним фондом «Право на захист», за фінансової підтримки Агентства ООН у справах біженців та ПРООН. Волонтери мають надавати поради та базову інформацію з правових питань у своїх громадах, поширювати інформацію про послуги, які надає система БПД, перенаправляти осіб для отримання детальних консультацій або правового супроводу у суді.

Відбір учасників пілотного проєкту «Волонтер БПД» — мешканців Донецької та Луганської областей — проводився на конкурсній основі. Протягом вересня — листопада проведено онлайн-навчання з 7 модулів. Учасники вивчали основні засади волонтерства, детально дізнавалися про систему БПД. Крім того, отримали базові знання з питань, пов'язаних із внутрішнім переміщенням, пенсійним та соціальним забезпеченням, питаннями сімейного права та захисту прав дітей, майнових та земельних прав тощо. Упродовж навчання майбутнім волонтерам допомагали юристи. Після завершення навчання кандидати у волонтери пройшли онлайн-тестування.

Очні семінари-тренінги для волонтерів відбулися у Краматорську та Сєвєродонецьку.

У межах тренінгу учасники пілотного проєкту відвідали місцеві центри, де ознайомились з їх структурою та роботою кожного відділу.

Для онлайн-навчання за результатами конкурсу відібрано 40 осіб, 20 учасників узяли участь в очному тренінгу.

За підсумками успішної реалізації проєкту у двох пілотних областях у 2021 році його поширено на всю територію України.

КОМУНІКАЦІЯ ТА ПРОЗОРИСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ

Взаємодія зі ЗМІ Проведення інформаційно-роз'яснювальної кампанії дає змогу підвищити рівень обізнаності населення про БПД як механізм вирішення проблем у правовий спосіб.

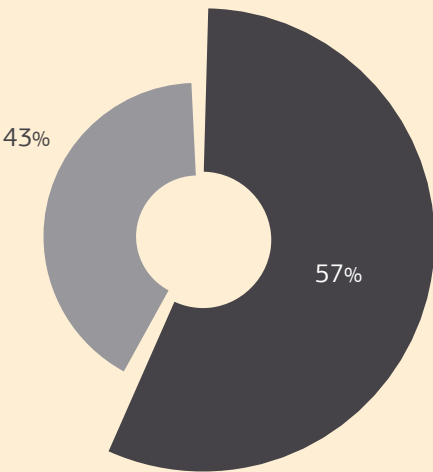
Забезпечується підготовка й сприяння висвітленню у засобах масової інформації загальнодержавної та регіональної сфери розповсюдження, партнерських інформаційних ресурсах інформації про результати захисту прав та інтересів клієнтів системою БПД.

У 2020 році затверджено Стратегію інформування громадян про систему надання безоплатної правової допомоги на період до 2023 року та план дій щодо її реалізації (наказ Мін'юсту від 10 січня 2020 року №500/5).

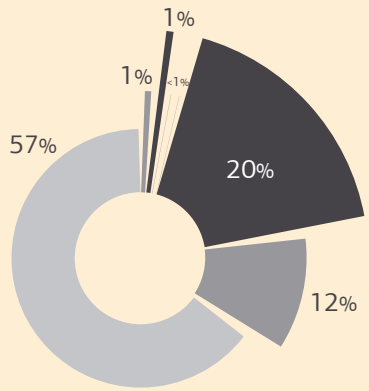
З метою інформування українців про їхні права, зокрема право на БПД, у межах комунікаційної стратегії системи БПД за 2020 рік забезпечено вихід 45 552 публікацій у ЗМІ та мережі інтернет. Серед них — 1 800 виступів у передачах на радіо, 4 661 виступ у телеефірах, 1 875 статей у друкованій пресі, 6 459 матеріалів в інтернет-ЗМІ та 14 287 публікацій на сайтах партнерських організацій, 16 470 матеріалів на сторінках у соціальних мережах.

Потреба українців у правовій інформації різко зросла із запровадженням карантинних обмежень. Наприклад, за квітень 2020 року порівняно з квітнем 2019 року активність системи БПД у ЗМІ зросла у 3,5 раза — 5,6 тис. та 1,6 тис. публікацій відповідно.

ПРАВОПРОСВІТНИЦТВО СИСТЕМИ БПД

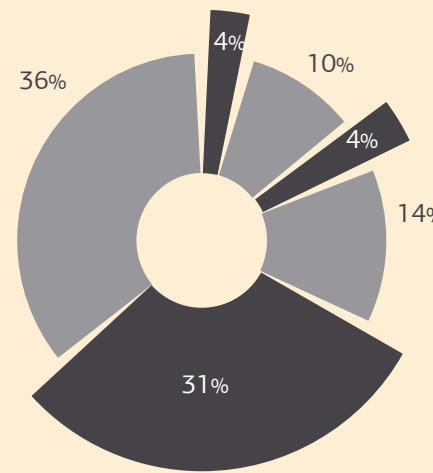

57% (9 427) заходи онлайн
43% (7 029) заходи офлайн

1% (12 364) біженці та особи без громадянства ВПО
1% (10 363) засуджені особи
<1% (2 645) учасники заходів щодо протидії дискримінації національних меншин, зокрема ромської національності
20% (188 416) особи похилого віку
12% (113 990) жителі сільських регіонів, охоплені заходами проєкту ППІуСГ
57% (618 271) учасники інших заходів

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА РОБОТА

4% (1 800) виступів у передачах на радіо
10% (4 661) виступів у телеефірах
4% (1 875) статей у друкованій пресі
14% (6 459) матеріалів в інтернет-ЗМІ
31% (14 287) публікацій на сайтах партнерських організацій
36% (16 470) матеріалів на сторінках у соціальних мережах

4 (7 640 екз.) друковані матеріали щодо надання БПД
3 (19 730 екз.) друковані матеріали щодо реалізації виборчих прав
2 (18 000 екз.) друковані матеріали щодо прав ВПО та постраждалих від збройного конфлікту на сході України
8 (3 242 922 екз.) друкованих матеріалів із питань земельних правовідносин

«Знай свої права», «Правовий путівник», «Правова година з юристом», «Правовий лікнеп» — у таких постійних рубриках теле- та радіопрограм юристи системи БПД пояснюють українцям їхні права.

Щодо охоплення інформаційною діяльністю системи БПД, то, наприклад, тематичні публікації до Дня безоплатної правової допомоги, приуроченого до Міжнародного дня прав людини, прочитали та переглянули понад 430 тис. разів.

Соціальна реклама

У межах співпраці з місцевою владою та іншими партнерами проведено загальноукраїнську соціальну рекламу про право на БПД (розміщення зовнішньої реклами, а також трансляцію відео та аудіороликів у метро, по-тягах «Інтерсіті», кінотеатрах, місцевому телебаченні, радіо, на спеціально облаштованих екранах соціальних установ тощо).

Крім того, у 2020 році підготовлено 7 соціальних відеороликів з успішними історіями надання БПД різним категоріям клієнтів, а також відеоролик про сервіси системи БПД. Відеоролики створені ПРООН. Вони були представлені на онлайн-презентації «Успішні історії надання безоплатної правової допомоги в Україні», яка відбулася 10 грудня 2020 року. У 2021 році планується здійснити трансляцію цих роликів як соціальної реклами на телеканалах, екранах партнерських установ і організацій та у соціальних мережах.

Друкована продукція

У 2020 році забезпечено випуск 17 найменувань інформаційної продукції загальним накладом 3 млн 288 тис. 292 екз. Зокрема, це плакати та буклети щодо реалізації виборчих прав, соціальних прав та гарантій у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, питань земельних правовідносин, а також брошура зі звітною інформацією про роботу системи БПД у попередньому році.

Найбільшим накладом у 2020 році підготовлено пакет інформаційних матеріалів із питань земельних правовідносин. Він складається з шести буклетів, листівки та плаката.

Офіційний сайт

У 2020 році повноцінно запрацював новий офіційний сайт системи БПД зі зручним функціоналом та корисним контентом для усіх категорій користувачів.

Він об'єднав усю інформацію, яка раніше була розміщена на окремих сайтах Координаційного центру та 23-х регіональних центрів. Максимально спрощено інформаційну структуру сайту, користувацький інтерфейс та систему навігації загалом.

Оновлений сайт дає можливість зателефонувати за єдиним телефонним номером системи БПД 0 800 213 103, перейти на довідково-інформаційну платформу правових консультацій WikiLegalAid.

Із новацій — можна через форму зворотного зв'язку надіслати питання чи повідомлення загального характеру, повідомити про затримання. Крім того, систематизовано інформацію для зручності ключових категорій осіб, які мають право на БВПД, а також публічну інформацію про діяльність системи БПД. Зокрема, у розділі «Статистична інформація» оприлюднено дані про роботу системи БПД:

- інтерактивна карта точок доступу до БПД з режимами роботи центрів та бюро правової допомоги, телефонами, адресами та e-mail;
- робота регіональних центрів: надані адвокатам доручення та їхні досягнення у захисті;
- робота місцевих центрів: рішення про надання вторинної правової допомоги та розподіл за категоріями осіб, які мають право на такий вид допомоги;
- клієнти системи БПД: гендерний портрет, вид наданої правової допомоги та ключові питання.

Дані оновлюються щомісяця у розрізі регіонів, точок доступу, ключових категорій клієнтів та галузей права.

Наведено інформацію про розподіл суми видатків на оплату послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають БВПД, у розрізі областей, центрів БВПД та персонально адвокатів.

Містяться дані щодо кількості прийнятих актів надання БВПД та розрахунків розміру винагороди адвоката в розрізі виду доручення та виду розрахунку. Інформацію наведено в різних вимірах.

НАЛАГОДЖЕННЯ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ З КЛІЄНТАМИ

ЗВЕРНЕННЯ ТА ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ

У 2020 році надійшло 3 823 звернення громадян, що на 1 149 звернень або на 43% більше ніж у 2019 році. 1 333 звернення (35%) у 2020 році надійшли повторно, від одних і тих самих осіб.

Найбільше клієнти скаржилися на роботу місцевих центрів (778 скарг) та адвокатів (548). Ще 22 скарги надійшли від адвокатів щодо взаємодії із центрами. Крім того, 105 скарг надійшло на роботу регіональних центрів, 77 — операторів єдиного телефонного номера, 31 — Координаційного центру. Загалом надійшла 1 561 скарга (41% усіх звернень у 2020 році).

Порівняно з 2019 роком кількість скарг, враховуючи збільшення загального обсягу звернень, скоротилася на 17%, коли надійшло 1 543 (58%) скарги.

У розрізі кількісних показників порівняно з 2019 роком кількість скарг, враховуючи збільшення загальної кількості звернень, у 2020 році:

- на місцеві центри зменшилася на 11,4%;
- на регіональні центри зменшилася на 2,3%;
- на операторів єдиного телефонного номера збільшилася на 0,8%;
- на Координаційний центр зменшилася на 1%;
- на адвокатів зменшилася на 2%;
- від адвокатів зменшилися на 1%.

Є тенденція до збільшення кількості скарг на діяльність єдиного телефонного номера системи БПД. Певною мірою це пояснюється тим, що через введення тимчасових обмежень щодо особистого прийому та надання

адресної правової допомоги, у декілька разів збільшився потік вхідних дзвінків на єдиний телефонний номер системи БПД. Це призводить до перевантаження лінії та тимчасових збоїв у роботі телефонного зв'язку.

Частина скарг надходить від клієнтів, які незадоволені рішенням суду (у цивільних, адміністративних та кримінальних справах), а також змінами у роботі місцевих центрів, зумовленими запровадженням карантинних обмежень.

Водночас у 2020 році надійшло 99 подяк працівникам системи БПД (2,5% від усіх звернень).

Також у 2020 році розглянуто 108 запитів на доступ до публічної інформації.

НОВІ ФОРМАТИ ВЗАЄМОДІЇ

Зворотний зв'язок з клієнтом — один із способів отримати інформацію про рівень задоволеності наданими послугами та один із показників якості роботи працівників системи БПД.

Із метою удосконалення роботи місцевих центрів у 2020 році запроваджено нові сервіси для зворотного зв'язку з клієнтами. У доступному для клієнтів місці розміщено наліпки з QR-кодом, відсканувавши який, вони можуть заповнити онлайн-анкету та залишити відгук про роботу центру БВПД (подяку, скаргу, пропозицію).

Крім того, у 2020 році з метою з'ясування рівня задоволеності клієнтів отриманими у центрах БВПД послугами, їх повнотою та зрозумілістю, а також ввічливістю спілкування

працівників системи БПД на офіційному сайті розміщено онлайн-анкету «Таємний клієнт». Це ще один із механізмів удосконалення системи БПД на підставі аналізу пропозицій та зауважень клієнтів.

Крім того, з моменту утворення у кожному місцевому центрі у зручному для клієнта місці встановлено закриту скриньку з написом «Для відгуків», куди клієнт має змогу покласти власноруч заповнену анкету.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ

Головні цінності, які сповідує команда системи БПД, — прозорість, підзвітність, довіра клієнтів та партнерів. Щоб забезпечити систему БПД від корупції, в Координаційному центрі працює цілодобовий «антикорупційний телефон довіри» за номером (044) 364 17 47. Крім того, повідомити про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» можна шляхом заповнення форми зворотного зв'язку антикорупційної лінії, яку викладено у розділі «Звернення» на офіційному сайті системи БПД.

Повідомлення на «антикорупційний телефон довіри» чи антикорупційну лінію системи БПД може бути анонімним.

За 2020 рік надійшло 86 телефонних повідомлень на «антикорупційний телефон довіри» та 12 повідомлень через антикорупційну лінію на офіційному сайті. Загалом через різні канали комунікації (зокрема у зверненнях громадян до Координаційного центру та на єдиний телефонний номер системи БПД, а також до Мін'юсту) надійшло 147 повідомлень щодо можливих корупційних проявів або порушень вимог антикорупційного законодавства.

Більшість скарг (28) надійшли на роботу адвокатів, які залучаються для надання БВПД, а також на можливо неналежне виконання посадових обов'язків керівниками та працівниками центрів із надання БВПД (24). Роботою центрів БВПД, зокрема у зв'язку із запровадженням карантинних обмежень, були незадоволені у 4 випадках. Водночас на

антикорупційну лінію особи зверталися щодо отримання правових консультацій та з інших питань, які не пов'язані з корупційними правопорушеннями.

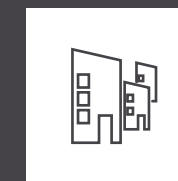
За кожним фактом отриманого на «телефон довіри» чи антикорупційну лінію повідомлення проведено ретельну перевірку та прийнято рішення щодо подальшого реагування згідно з вимогами чинного законодавства.

У 2020 році проведено інформаційно-просвітницьку кампанію щодо сервісів для повідомлення про можливі факти корупції у системі БПД. Крім того, на помітному місці у кожному регіональному та місцевому центрах (включно з бюро правової допомоги) розміщено антикорупційні пам'ятки для клієнтів, адвокатів та працівників системи БПД.

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО БПД

На питання щодо джерел інформації про систему БПД більшість клієнтів традиційно зазначили рекомендації іншої особи — 214 031 особа (73,2%). Радили як знайомі, які вже зверталися до системи БПД, так і працівники органів державної влади та судових установ, представники правозахисних організацій тощо.

Завдяки інформаційно-просвітницькій роботі про систему дізнався кожен десятий клієнт — 14 843 (5%) з мережі інтернет та 14 639 (4,9%) зі ЗМІ відповідно.

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ БПД

38

Інституційна структура системи БПД

42

Кадровий потенціал та взаємодія з адвокатами

44

Налагодження партнерства

46

Удосконалення законодавства та розвиток

ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ БПД

КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

Із метою формування та забезпечення функціонування в Україні ефективної системи БПД, забезпечення її доступності та якості утворено Координаційний центр з надання правової допомоги. Це державна установа, яка входить до сфери управління Мін'юсту.

Основними завданнями Координаційного центру є:

- організаційне, експертно-аналітичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення здійснення повноважень Мін'юсту у сфері надання БПД;
- проведення аналізу практики право-застосування з питань надання безоплатної правової допомоги;
- внесення на розгляд Міністра юстиції пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у цій сфері.

РЕГІОНАЛЬНІ ТА МІСЦЕВІ ЦЕНТРИ

Надання БПД забезпечує мережа територіальних підрозділів Координаційного центру — регіональних та місцевих центрів. Інституційна структура системи БПД побудована з урахуванням площі держави, її адміністративно-територіального устрою, кількості та щільності населення та постійно адаптується до потреб населення.

Станом на 31 грудня 2020 року в Україні діяло 23 регіональних та 84 місцевих центри. У невеликих містах та селах функціонують структурні підрозділи місцевих центрів — бюро правової

допомоги. Включно з бюро правової допомоги на сьогодні створено розгалужену мережу системи БПД, яка налічує понад 500 точок доступу та охоплює всю територію України (крім тимчасово окупованих територій).

Орієнтуючись на потреби клієнтів у зручному доступі до БПД, зокрема щодо віддаленості точки доступу та особливостей роботи, у 2020 році утворено два нові бюро правової допомоги в Одеській та Луганській областях — Третє одеське та Щастинське.

НАГЛЯДОВА РАДА

Наглядова рада Координаційного центру утворена в Україні вперше і покликана підвищити довіру громадськості до системи безоплатної правової допомоги. Метою її діяльності є забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері надання безоплатної правової допомоги, незалежності та прозорості управління системою БПД. Склад Наглядової ради затверджено у 2020 році наказом Мін'юсту від 17 березня № 662/7. До неї увійшло 9 представників, обраних за результатами конкурсу.

Офіційна символіка

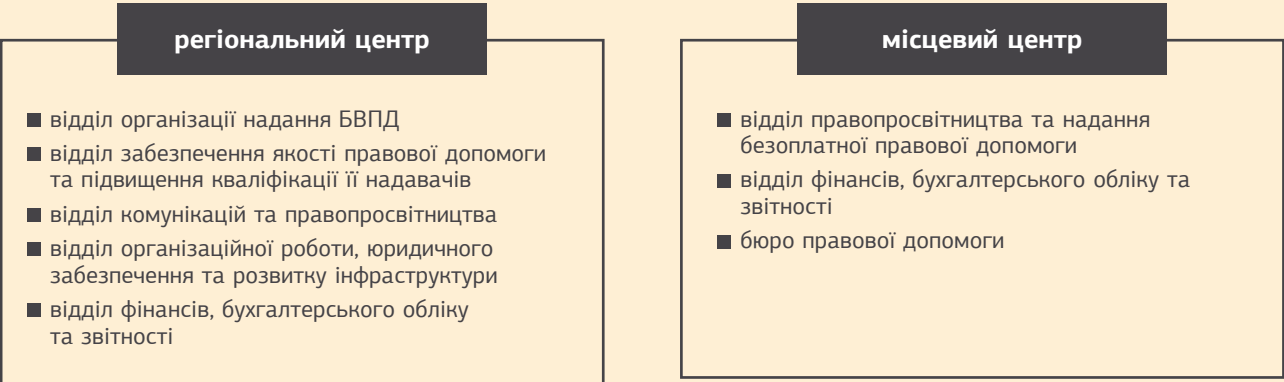
У 2020 році Координаційний центр офіційно зареєстрував знаки «Безоплатна правова допомога» та «Pravokator» у Державному реєстрі свідоцтв України на знаки для товарів і послуг.

Набуття права інтелектуальної власності на знак «Безоплатна правова допомога» та «Legal Aid Ukraine» засвідчено свідоцтвом на знак для товарів і послуг № 272869, що зареєстровано в Державному реєстрі свідоцтв України на знаки для товарів і послуг 25 березня 2020 року.

ТОЧКИ ДОСТУПУ ДО БПД

ТИПОВА СТРУКТУРА ЦЕНТРІВ БВПД

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одним із принципів, закріпленим у Законі України «Про безоплатну правову допомогу», є гарантоване державне фінансування. Діяльність системи БПД фінансується з Державного бюджету за бюджетними програмами 3603020 «Забезпечення формування та функціонування системи безоплатної правової допомоги» та 3603030 «Оплата послуг та відшкодування витрат адвокатів з надання безоплатної вторинної правової допомоги». У 2020 році на функціонування системи витрачено 426,2 млн грн (55%) та 351,5 млн грн (45%) відповідно.

Варто зазначити, що в середньому один адвокат у 2020 році отримав 34 доручення, а оплата за виконане доручення становила 2672,7 грн. Середній розмір оплати знизився у зв'язку із запровадженням в Україні інституту кримінальних проступків та зумовленого цим розгляду частини справ у скороченому порядку, коли адвокат залучався лише на стадії досудового розслідування.

Загалом у 2020 році видатки, що безпосередньо пов'язані з наданням БПД (оплата послуг та відшкодування витрат адвокатів, оплата роботи юристів центрів БВПД та інші) становили 81,6% (634,3 млн грн) у загальній структурі видатків системи БПД. Видатки розвитку системи БПД (капітальні видатки) становили менше ніж 1% (86,5 тис. грн), видатки на управління системою БПД — 18,4% (143,3 млн грн).

До останніх, зокрема, належать видатки на оплату праці працівників Координаційного центру, а також регіональних та місцевих центрів, які безпосередньо не надають БПД (керівники, бухгалтери, працівники, які забезпечують перевірку актів адвокатів про надання БВПД, надають організаційну та комунікаційну підтримку у роботі системи БПД). Крім того, це видатки на автоматизацію процесів та впровадження електронного документообігу, оренду та експлуатацію приміщень, послуги телефонного зв'язку та інтернету, транспортні послуги для організації роботи консультаційних пунктів доступу до БПД та проведення правопросвітницьких заходів, друк інформаційних правопросвітницьких матеріалів, придбання офісної техніки й канцтоварів та інші адміністративні видатки.

З метою запобігання неефективному використанню бюджетних коштів відповідно до законодавства проводяться внутрішні аудити.

Зокрема у 2020 році проведено планові внутрішні аудити діяльності трьох місцевих центрів. Істотних порушень чи недоліків не виявлено, що стало підставою для надання умовно-позитивних висновків.

ІТ-РІШЕННЯ У СИСТЕМІ БПД

Розвиток системи БПД залежить від інноваційного та ефективного використання сучасних інформаційних технологій для підтримки надання безоплатної правової допомоги.

У 2020 році продовжувались роботи із технічного вдосконалення спеціального програмного забезпечення КІАС.

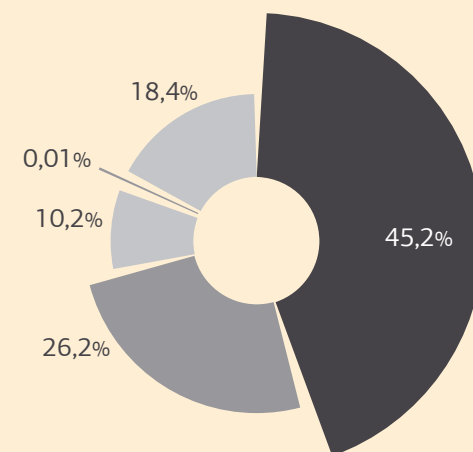
Важливим досягненням 2020 року стало запровадження системи електронного документообігу АСКОД, яка на сьогодні впроваджена у Координаційному центрі та регіональних центрах. Це значно спрощує процес підготовки та погодження документів, зокрема опрацювання та підготовки відповідей на звернення громадян, що часто потребує обміну інформацією з територіальними підрозділами. Електронний формат взаємодії дає змогу уникнути необхідності обміну паперовими документами з Міністерством та іншими державними органами, зокрема знизити видатки на офісні матеріали та поштові послуги.

Крім того, у 2020 році реалізовано низку інформаційних змін на офіційному сайті системи БПД. Зокрема, зведено в єдину базу даних статистичну інформацію щодо роботи системи, за результатом чого підготовлено та розміщено інформаційний дашборд. Він містить усю статистичну інформацію від початку роботи центрів БВПД, яка оновлюється щомісяця.

Крім того, розміщено інформаційно-аналітичний дашборд щодо оплати послуг адвокатів, які залучаються для надання БВПД, який постійно актуалізується та оновлюється.

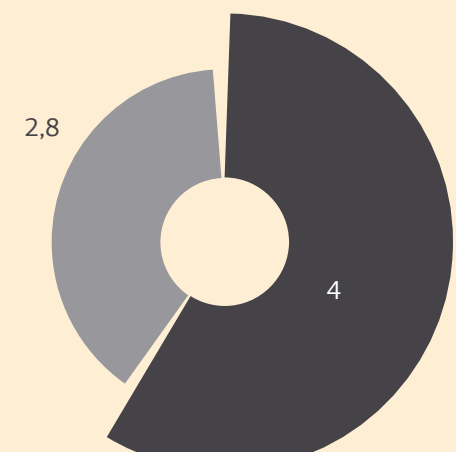
Ще декілька змін заплановано для реалізації у 2021 році. Зокрема, це створення кабінету клієнта, перейти до якого можна буде через посилання на офіційному сайті системи БПД, а також технічне вдосконалення мобільного застосунку «Твоє пр@во». У 2020 році у співпраці з партнерами розроблено відповідні технічні завдання для реалізації цих новацій.

ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ БПД

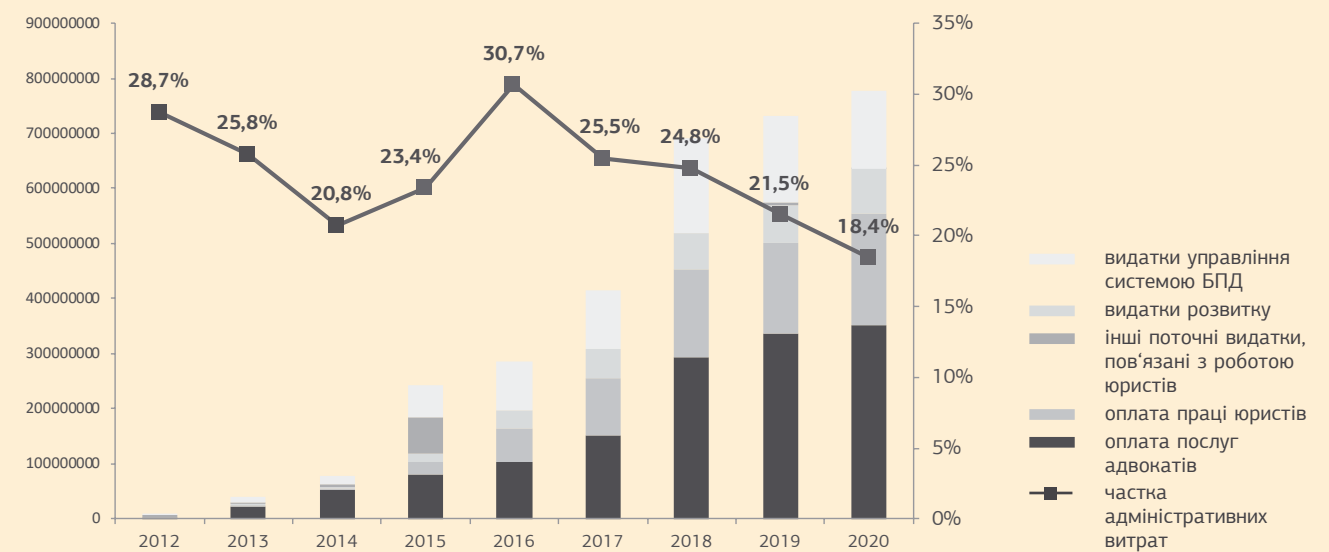
45%	(351 491)	оплата послуг та відшкодування витрат адвокатів, які залучаються для надання БВПД (з них 281,1 млн грн (80%) у кримінальних справах, 70,4 млн грн (20%) у цивільних та адміністративних справах)
26%	(203 925)	оплата праці штатних юристів системи БПД, які надають БППД, а також БВПД у цивільних та адміністративних справах (у малозначних та деяких інших категоріях справ, складають процесуальні документи)
10%	(78 856)	поточні витрати, пов'язані з роботою штатних юристів системи БПД
<1%	(86)	видатки розвитку
18%	(143 310)	видатки управління системою БПД

СЕРЕДНЯ ВАРТІСТЬ НАДАННЯ ПРАВОВИХ ПОСЛУГ

4,0	(дол. США)	1 год. роботи адвокатів, які залучаються для надання БВПД
2,8	(дол. США)	1 год. роботи штатних юристів

ЧАСТКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИДАТКІВ ЗА РОКАМИ

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ВЗАЄМОДІЯ З АДВОКАТАМИ

ШТАТ СИСТЕМИ БПД

У системі БПД працює понад 2 тис. осіб, з яких 1,5 тис. є юристами. У кожному центральному офісі місцевого центру працює близько 10-12 співробітників, в кожному бюро — 2-3 фахівці. У регіональних центрах працює у середньому 12-16 осіб, за винятком центрів, які координують роботу двох регіонів: у Донецькій та Запорізькій, а також Харківській та Луганській областях, де працівників удвічі більше.

Штатні працівники надають БППД, а також БВПД у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також щодо представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена, або для складення документів процесуального характеру.

Юристи системи БПД ведуть по кілька десятків справ. Наприклад, у Чернівецькому місцевому центрі щомісяця видається до 40 наказів про уповноваження юристів для надання БВПД. У Тернопільському місцевому центрі на рік на одного юриста припадає до 70 справ щодо надання БВПД, тож одночасно у провадженні може бути 20-30 справ. На Івано-Франківщині один юрист веде 8-10 справ щодо надання БВПД на місяць.

ЗАЛУЧЕННЯ АДВОКАТІВ ДЛЯ НАДАННЯ БВПД

Винятковими повноваженнями адвокатів є захист у кримінальному процесі. Також адво-

кати можуть представляти інтереси клієнтів у цивільних та адміністративних справах.

Для забезпечення надання БВПД залучаються адвокати виключно з числа тих, які включені до Реєстру адвокатів БВПД, шляхом укладення контрактів або договорів. Адвокати для надання БВПД залучаються на конкурсних засадах відповідно до Порядку та умов, визначених Кабінетом Міністрів України.

У 2020 році проведено XII конкурс з відбору адвокатів, для участі в якому зареєструвалися 1009 адвокатів.

Відповідно до Порядку конкурс проходив у два етапи, а обов'язковою умовою участі адвокатів у конкурсі стало проходження дистанційного курсу «Вступ до системи надання безоплатної правової допомоги».

Наразі цей конкурс мав свої особливості, зумовлені встановленням карантину з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19. Конкурс був призупинений на період локдауну та продовжений на початку червня із дотриманням карантинних обмежень.

За результатами проведення конкурсу 799 адвокатів включено до Реєстру адвокатів БВПД. На кінець 2020 року у Реєстрі перебувають 7 547 адвокатів.

Щорічно частина з них укладає з центрами БВПД контракти для надання БВПД на постійній основі. На кінець 2020 року контракти укладено з 3 368 адвокатами.

Водночас розробляється проєкт змін до порядку проведення конкурсу, який дав би можливість проводити його в режимі відеоконференції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

РОЗВИТОК ПРАВНИЧОЇ СПІЛЬНОТИ НА БАЗІ ПРАВОВИХ КЛУБІВ PRAVOKATOR

У системі БПД функціонує мережа міжрегіональних ресурсно-комунікаційних платформ (правових клубів Pravokator) у містах Дніпро, Київ, Львів, Одеса та Харків. Вони створені як хаби поширення практичних знань та практик у сфері доступу до правосуддя, впровадження інновацій у сфері права на національному та міжнародному рівні.

Дистанційна платформа

За підтримки ПРООН у межах проєкту «Радник системи БПД» було створено дистанційну платформу для навчання та професійного розвитку у сфері права й доступу до правосуддя.

Наразі платформа містить 8 дистанційних курсів щодо основ волонтерської діяльності, запобігання та протидії домашньому та гендерно зумовленому насильству, діяльності судів в Україні тощо.

Доступ для проходження навчальних курсів на дистанційній платформі вільний. Щоб отримати можливість пройти навчання, треба зареєструватися.

Навчальні програми та тренінги

У 2020 році мережею правових клубів Pravokator проведено 441 захід, у яких узяли

участь 23 978 осіб.

У період з липня до вересня 2020 року було проведено 4 тренінги для адвокатів із розвитку базових навичок медіатора у кримінальних справах у межах пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Участь у цих тренінгах взяли 76 адвокатів, більшість із них уже проводять медіацію.

19-20 серпня 2020 року 20 адвокатів із різних регіонів України пройшли тренінг для тренерів (ToT) «Захист свободи вираження поглядів онлайн». За участі учасників ToT заплановано проведення 5 регіональних

тренінгів для адвокатів, що залучаються для надання БВПД.

Підготовлено спеціалізований навчальний онлайн-курс для працівників системи БПД «Альтернативні позасудові способи вирішення спорів» як один з інструментів підготовчого етапу впровадження використання на системному рівні альтернативних способів вирішення спорів у системі БПД.

У вересні 2020 року за підтримки ПРООН пройшла серія з 5 онлайн-тренінгів із питань гендерної інтеграції «Особливі аспекти надання правової допомоги у випадках гендерно зумовленого насильства», в яких взяли участь 64 працівники центрів БВПД.

У межах проєкту «Інновації для системи безоплатної правової допомоги» 30 працівників системи БПД розпочали проходження навчання з розвитку спроможності до впровадження інновацій для кращого доступу до правосуддя.

Онлайн навчальні матеріали

В умовах карантину правовими клубами Pravokator підготовлено 31 анімаційний ролик та відео з експертами, записано та розміщено на

Youtube-каналі 94 навчальних відео (онлайн-лекції та вебіари), а також збережено 29 відеотрансляцій/відео з інших комунікативних заходів (онлайн-конференції, презентації проєктів, зустрічі з експертами, Moot Courts тощо).

Крім цього, підготовлено 6 випусків інформаційного дайджесту «The Wall», на сторінках якого зібрано добірку найцікавіших матеріалів.

У межах ініціативи #Поради від PROФі налагоджено співпрацю з експертами, готовими поділитися своїми знаннями та досвідом.

НАЛАГОДЖЕННЯ ПАРТНЕРСТВА

НОВІ ПАРТНЕРИ

Посилення спроможності системи БПД до виявлення системних правових проблем, їх адвокації на національному чи місцевому рівні здійснюється із залученням інститутів громадянського суспільства, міжнародних організацій, державних органів та інших партнерів.

Протягом 2020 року Координаційним центром з метою налагодження співпраці та розширення партнерських зв'язків було підписано 8 меморандумів та 5 угод про співпрацю з державними установами, громадськими та благодійними організаціями.

Зокрема, до нових партнерів долучилися Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство у справах ветеранів України, Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Управління ювенальної превенції департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, Тренінговий центр прокурорів України, Всеукраїнська громадська організація «Асоціація адвокатів України», Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», благодійна організація «ТБ ЛЮДИ УКРАЇНА» (TVpeopleUkraine), громадська організація Docudays, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Також з метою забезпечення доступу до медіації вразливим групам населення, зокрема у сімейних та спадкових спорах, було підписано угоди про співпрацю з громадськими організаціями «Національна асоціація медіаторів України», «Асоціація сімейних медіаторів України» та «Ліга медіаторів України».

Регіональними та місцевими центрами у 2020 році укладено 274 меморандуми та угоди про співпрацю.

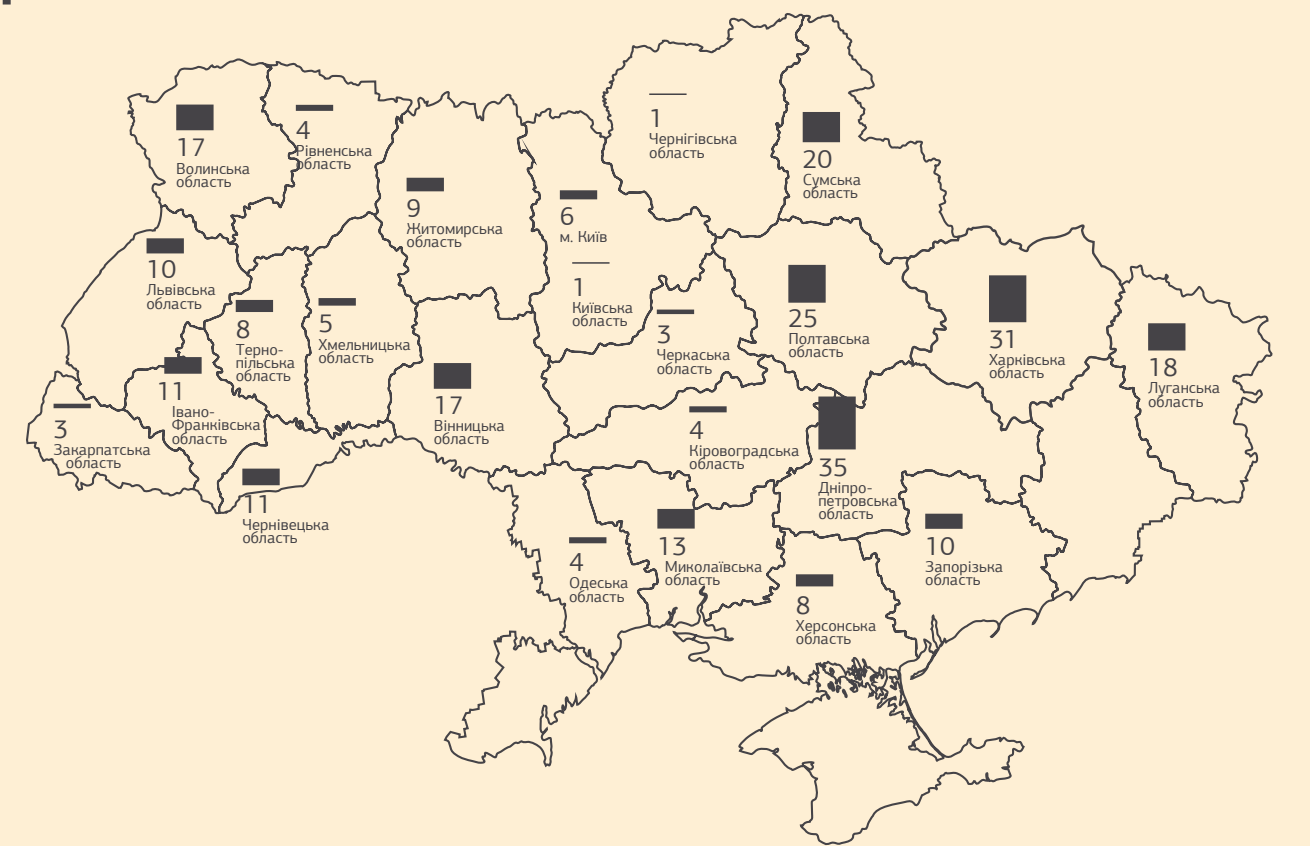
З метою актуалізації інформації про партнерів системи БПД на офіційному сайті розміщено розділ, в якому можна переглянути інформацію про партнерів у кожному регіоні, а також обрати партнерські організації за видом діяльності або спеціалізацією.

СПІВПРАЦЯ З ОМС

Фахівці системи БПД розвивають різні напрями взаємодії з органами місцевого самоврядування: організовують роботу мобільних консультаційних пунктів, проводять навчальні та правопросвітницькі заходи, розробляють методичні матеріали та допомагають у розробленні програм надання БПД, які після затвердження місцевими радами сприяють забезпеченню реальних правових потреб громад. Нерідко вектори взаємодії визначають у меморандумах.

У 2020 році працівниками центрів БВПД надано методичну допомогу 2 333 органам місцевого самоврядування (шляхом розроблення методичних рекомендацій та проведення тренінгів із питань удосконалення надання БППД органами місцевого самоврядування). Також надано допомогу у розробленні та затвердженні 248 місцевих програм надання БПД. 45 таких програм затверджено у 2020 році.

УКЛАДЕНІ РЕГІОНАМИ МЕМОРАНДУМИ Й УГОДИ ПРО ПАРТНЕРСТВО

ЗАТВЕРДЖЕНІ МІСЦЕВІ ПРОГРАМИ НАДАННЯ БПД

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА РОЗВИТОК

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БПД

Для удосконалення нормативного регулювання надання БПД в Україні у 2020 році розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги та підвищення якості її надання». У проєкті закону пропонується удосконалити порядок подання та розгляду звернень осіб по БПД, конкретизувати перелік суб'єктів права на БВПД, уточнити їх права та обов'язки, передбачити обов'язкову участь адвоката у справах щодо визнання фізичної особи недієздатною та надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, а також запровадити механізм незалежного оцінювання якості правової допомоги, наданої адвокатами БВПД, з використанням інструменту рецензування («peer review») тощо.

Зокрема, законопроєкт передбачає:

- удосконалення та спрощення порядку надання БПД, зокрема передбачено можливість звернення по БПД з використанням мережі інтернет, засобів електронного зв'язку (електронне звернення), розгляду звернень про надання БВПД, а також підстав відмови у наданні такої допомоги;
- право дітей, недієздатних осіб або осіб, дієздатність яких обмежена, на звернення по БПД, а також право цих осіб на звернення по БВПД особисто з питань, звернення з якими до суду дозволяється таким особам, та порядок такого звернення;
- обов'язкову участь адвоката у справах щодо визнання фізичної особи недієздатною та надання психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- збільшення межі малозабезпеченості осіб з інвалідністю для отримання БВПД,

передбачивши право таких осіб на БВПД в разі, якщо вони отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для працездатних осіб;

- права центру з БВПД залучати перекладача з мови, якою заявник може спілкуватися, зокрема перекладача жестової мови, за рахунок коштів державного бюджету в разі, коли особа, яка бажає отримати БВПД, не володіє державною мовою та/або має порушення слуху;
- конкретизацію переліку суб'єктів права на БВПД;
- конкретизацію підстав та порядку припинення надання БВПД;
- врегулювання питання оплати послуг із медіації, відновних практик при виведенні неповнолітніх із кримінального процесу адвокатами, які залучаються центрами БВПД;
- визначення прав та обов'язків суб'єкта права на БВПД;
- впровадження механізму оцінювання якості наданої адвокатом правової допомоги з використанням інструменту рецензування (peer review).

Відповідність законодавства стандартам Ради Європи

За підтримки проєкту Ради Європи «Підтримка впровадження судової реформи в Україні» Координаційний центр отримав аналіз нормативно-правових актів України у сфері надання безоплатної правової допомоги у цивільних та адміністративних справах щодо їх відповідності стандартам Ради Європи. Аналіз, який підготовлено міжнародним і національним експертом Ради Європи, став допоміжним у розробленні змін до законодавчих актів для удосконалення системи надання послуг з безоплатної правової допомоги.

РОЗРОБЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

У 2020 році розроблено 17 проєктів нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів, з них 12 актів схвалено/прийнято: 1 законопроєкт, схвалений КМУ та зареєстрований у Верховній Раді України, 5 постанов КМУ, 6 наказів Мін'юсту.

Ключові зміни:

- затверджено порядки подання інформації з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та Державного реєстру фізичних осіб — платників податків про доходи фізичних осіб центрам БВПД;
- удосконалено процедуру оцінювання діяльності директора Координаційного центру та процедуру проведення конкурсного відбору на цю посаду;
- приведено питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають БВПД, та інші нормативно-правові акти у відповідність із законодавчими змінами в частині спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень;
- унормовано питання надання послуг посередництва (медіації) адвокатами, включеними до Реєстру адвокатів БВПД;
- законопроєктом врегульовується питання застосування норм Закону України

«Про публічні закупівлі» до відносин у сфері надання БПД, зокрема оплати послуг адвокатів, які надають БВПД.

АВТОМАТИЗОВАНЕ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З РЕЄСТРІВ

Доступність та комфортність надання правових послуг — один із ключових критеріїв для задоволеності клієнтами роботою системою БПД.

У 2020 році прийнято важливі нормативно-правові акти, спрямовані на спрощення доступу до БВПД, а саме: порядки подання на запити місцевих центрів інформації з Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та Державного реєстру фізичних осіб — платників податків про доходи фізичних осіб. Пенсійний фонд та Державна податкова служба через автоматизовані сервіси надаватимуть інформацію про доходи клієнтів з метою підтвердження їх належності до суб'єктів права на БВПД.

На сьогодні ведеться робота над технічною реалізацією обміну інформацією між місцевими центрами та зазначеними органами державної влади з урахуванням вимог законодавства у сфері захисту інформації. Тобто клієнтам не потрібно буде стояти в чергах та збирати довідки.

станом на сьогодні малозабезпечені особи самостійно отримують з реєстрів довідки про доходи для підтвердження права на БВПД

після технічної реалізації прийнятих у 2020 році нормативно-правових актів інформація з реєстрів буде отримуватися системою БПД через автоматизовані сервіси

РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ СИСТЕМИ БПД

Система БПД посилює свою спроможність до надання послуг на засадах клієнтоорієнтованості, інклюзивності та індивідуального підходу до вирішення проблем людини.

У грудні завершилися заходи з підготовки концепції стратегії системи БПД, які проходили в декілька етапів. Починаючи з травня, відбувалися засідання працівників Координаційного, керівного складу регіональних та місцевих центрів.

Восени керівники структурних підрозділів та директори регіональних центрів зустрілися для дискусії щодо напрацювань у Запоріжжі. На останньому етапі протягом п'яти робочих днів керівники регіональних та місцевих центрів та підрозділів Координаційного центру в онлайн-форматі проаналізували напрацьований досвід та визначили наявні виклики.

За результатами роботи підготовлено Концепцію стратегії системи БПД на 2021–2023 роки. Відповідно до документа стратегічна мета системи БПД полягає у забезпеченні рівного доступу громадян до правових інструментів, необхідних для ефективного вирішення життєвих проблем осіб, які належать до вразливих верств населення.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СИСТЕМИ БПД

підвищення рівня правової свідомості, правової культури та правової освіченості людей

1

забезпечення вирішення проблем людей у правовий спосіб за допомогою наявних та розвитку нових механізмів

3

мотивація та стимулювання людей до вирішення правових проблем у правовий спосіб, зокрема за допомогою механізмів системи надання безоплатної правової допомоги

2

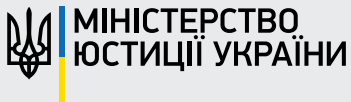
розвиток на базі системи надання БПД механізмів, спрямованих на недопущення порушень прав людини, яка перебуває у контакті чи конфлікті із законом (в адміністративному та кримінальному процесі)

4

Команда системи безоплатної правової допомоги висловлює вдячність за довіру клієнтам, адвокатам і партнерам, без підтримки яких неможливий розвиток та зміни у системі правосуддя в Україні

У звіті відображено ключову інформацію про роботу системи БПД у 2020 році:

- коротка інформація про суб'єктів права на БПД та інституційну структуру системи
- зміни у нормативному регулюванні
- статистичні показники роботи та досягнення
- типові правові проблеми клієнтів

0 800 213 103

www.legalaid.gov.ua

Надруковано за підтримки
Проєкту Ради Європи
«Підтримка судової влади України
в забезпеченні кращого доступу
до правосуддя»